

บทที่ 2

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการปลูกแตงโม

แหล่งกำเนิด

เดิมแตงโมมีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า Citrullus vulgaris Schrad ต่อมาในปี 1963 Thieret ให้ความเห็นว่าชื่อทางวิทยาศาสตร์ที่ถูกต้องของแตงโมควรจะเป็น Citrullus lanatus (Thumb.) Mansf. ในปี 1857 นักสำรวจชื่อ David Livingstone พบว่ามีแตงโม ทั้งพันธุ์ที่มีรสชมและรสหวานขึ้นปะปนกันอยู่ตามธรรมชาติมากมายในทวีปแอฟริกา และชนเผ่าพื้นเมืองต่างก็ใช้แตงโมรับประทานแทนน้ำในฤดูแล้ง จึงสรุปว่าแตงโมน่าจะมีแหล่งกำเนิดอยู่ในทวีปแอฟริกา เข้าใจว่ามนุษย์รู้จักการปลูกแตงโมมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ เพราะมีการค้นพบภาพเขียนเกี่ยวกับแตงโมโดยชนเผ่าอียิปต์โบราณ นอกจากนี้ยังมีการกล่าวถึงแตงโมในหนังสือรุ่นโบราณหลายภาษาด้วยกัน เป็นต้นว่า ภาษา Arabic Berber Sanskrit Spanish และ Sardinian จึงเป็นที่น่าเชื่อได้ว่าการปลูกแตงโมครั้งแรกน่าจะมีขึ้นในแถบทะเลเมดิเตอร์เรเนียนจนถึงประเทศอินเดีย ปัจจุบันการปลูกแตงโมกระจายออกไปทั่วโลกตั้งแต่เขตอบอุ่นจนถึงเขตร้อน แตงโมคงจะถูกนำเข้าไปปลูกในทวีปอเมริกาเหนือตั้งแต่เริ่มมีการอพยพผู้คนจากยุโรปเข้าสู่อเมริกา และมีบันทึกว่ามีการปลูกแตงโมในรัฐแมสซาชูเซต ตั้งแต่ปี 1629¹

โดยส่วนใหญ่แตงโมจะถูกนำมารับประทานเป็นผลไม้สด แต่ก็มีการนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่นบ้าง เช่น ในรัสเซียนำไปใช้ทำเบียร์ หรือทำน้ำเชื่อมเข้มข้นโดยการเคี่ยวให้แห้ง ในประเทศแถบเมดิเตอร์เรเนียนแตงโมถูกนำมาใช้เป็นอาหารหลักทั้งของมนุษย์และสัตว์ สำหรับคนไทยเปลือกแตงโมอาจนำมาทำอาหารได้อีกหลาย ๆ อย่างทั้งอาหารคาวและอาหารหวาน

รูปร่างของแตงโมนอกจากจะเป็นรูปกลมหรือรูปรีอย่างที่เรเคยเห็นมาแล้ว ในญี่ปุ่นและไต้หวันยังมีการปลูกแตงโมที่มีการบังคับรูปร่างผลให้เป็นรูปสี่เหลี่ยมด้วย สำหรับแตงโมที่ใหญ่ที่สุด

¹ กฤษณา สัมพันธ์รักษ์, การปรับปรุงพันธุ์แตงโม (กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาพืชไร่นา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2531), หน้า 1-3.

เคยเก็บได้ที่รัฐคาโลโรนาในสหรัฐอเมริกา ปรากฏว่ามีน้ำหนักถึง 90 กิโลกรัม ยาว 120.9 เซนติเมตร นับว่าเป็นแตงโมที่ใหญ่มากทีเดียว²

การจำแนกทางพฤกษศาสตร์

ในปี 1924 Cogniaux และ Harms จัดจำแนกแตงโมออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ C. vulgaris Schrad (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็น C. lanatus (Thumb.) Mansf.) C. colocynthis (L.) Schrad. , C. ecirrhosus Cogn. และ C. naudinianus (Sond.) Hook. แตงโมทั้งสี่กลุ่มมีแหล่งกำเนิดในแอฟริกา และมีลักษณะแตกต่างกันดังนี้³

1. C. vulgaris เป็นพืชล้มลุก สามารถจำแนกกลุ่มตามลักษณะประจำพันธุ์ได้เป็น 3 กลุ่มคือ พันธุ์ปลูก มีแหล่งกำเนิดในญี่ปุ่น พันธุ์ปารสขม และพันธุ์ปารสไม่ขมซึ่งมีแหล่งกำเนิดในแอฟริกาใต้ (หรืออาจเป็นแอฟริกากลาง) มีการปลูกกระจายตั้งแต่ประเทศอียิปต์ เอเชียใต้ เอเชียตะวันตกและเอเชียกลาง เป็นพืชที่มีใบสีเขียวเข้ม ใหญ่ ลักษณะใบกลมหรือรูปไข่ ใบอาจมีลักษณะขอบใบเรียบไปจนถึงแบ่งออกเป็นสามถึงห้าแฉก ผลมีขนาดกลางถึงใหญ่ เปลือกหนา เนื้อแน่น ฉ่ำน้ำ เนื้ออาจมีสีแดง ชมพู แสด เหลือง และขาว เมล็ดมีลักษณะรูปไข่หรือกลมรี และแบน มีเปลือกเมล็ดสีขาว น้ำตาลและดำ

2. C. colocynthis เป็นพืชข้ามปีมีแหล่งกำเนิดในเขตแอฟริกาเหนือ แตกต่างจากชนิดแรกอย่างเห็นได้ชัดตรงขนาดของส่วนต่างๆ ของพืช ใบมีขนาดเล็กแบ่งเป็นร่องเล็กๆ ใบมีขนและออกสีเขียวหม่น ดอกตัวผู้และดอกตัวเมียแยกกันแต่อยู่ภายในต้นเดียวกัน เมล็ดมีขนาดเล็กสีน้ำตาล ผลมีขนาดเล็กและมีเส้นผ่าศูนย์กลางโตไม่เกิน 3 นิ้ว มีเปลือกและเนื้อฟาม มีรสขม

3. C. naudinianus เป็นพืชข้ามปี มีแหล่งกำเนิดในเขตทะเลทรายของแอฟริกาตะวันตกเฉียงใต้ ลักษณะทั่วไปแตกต่างจากแตงโมชนิดอื่นๆ คือมีร่องกลางใบลึก มีขนอ่อนขึ้นหนาแน่น มีมือเกาะเหยียดตรงยาวหรือโค้งงอเล็กน้อยตรงปลาย ต้นตัวผู้และต้นตัวเมียแยกกัน จะออกดอกเมื่ออายุ 2 ปี ผลกลม มีขนาดกลางถึงผลโต มีเปลือกบาง เนื้อนุ่มและฉ่ำน้ำ เมล็ดสีขาว และมีระยะพักตัวนาน

² วิจิต วัฒนวิบูล, "ราชาผลไม้ในฤดูร้อนแตงโม," หมอชาวบ้าน 5 (เมษายน 2527)

³ กฤษญา สัมพันธ์สารักษ์, การปรับปรุงพันธุ์แตงโม, หน้า 3-4.

4. C. ecirrhosus เป็นพืชข้ามปี มีแหล่งกำเนิดในเขตทะเลทรายของทวีปแอฟริกา-ตะวันตกเฉียงใต้ มีลักษณะใกล้เคียงกับ C. colocynthis แต่ใบจะแบ่งเป็นส่วนๆ อย่งเห็นได้ชัด มีขนอ่อนปกคลุมหนาแน่น ขอบใบมีวุ้นขึ้น ไม่มีมือเกาะ ผลมีลักษณะกลมมีเนื้อสีขาว มีรสขม จะออกดอกเมื่ออายุ 2 ปี

สำหรับพืชกลุ่มที่หากำลังอยู่ในขั้นศึกษา คือ C. fistulosus มีลักษณะใกล้เคียงไปทางพืชสกุลแตงกวา (Cucumis spp.) จึงมีผู้เสนอให้จัดกลุ่มใหม่ เนื่องจาก C. fistulosus ไม่สามารถที่จะผสมกับพืชทั้งสี่กลุ่มข้างต้นได้ นอกจากนี้ยังมีจำนวนโครโมโซมไม่เท่ากันอีกด้วย สำหรับ Citrullus spp. ทั้งสี่กลุ่มสามารถผสมข้ามกันได้เป็นอย่างดี ให้ลูกผสม F_1 ที่งอกได้เจริญเติบโตได้เป็นปกติ ให้ผลและติดเมล็ดได้อย่างปกติ

สรุปว่าพวกที่มีรสขมของ C. vulgaris เป็นบรรพบุรุษของแตงโมพันธุ์ปลูกในปัจจุบัน แตงโมทั้งสี่กลุ่มได้แก่ C. lanatus (vulgaris) C. colocynthis C. naudinianus C. ecirrhosus ต่างก็มีโครโมโซม $2n = 22$ ตามตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 รายชื่อพืชกลุ่มต่างๆ ในสกุลแตงโม และลักษณะประจำพันธุ์

กลุ่มของพืช	แหล่งกำเนิด	อายุ	จำนวนโครโมโซม (2n)
<u>C. vulgaris</u> Schrad (พันธุ์ปลูก)	ญี่ปุ่น	ล้มลุก	22
<u>C. vulgaris</u> Schrad (พันธุ์ป่า รสขม)	แอฟริกาใต้	ล้มลุก	22
<u>C. vulgaris</u> Schrad (พันธุ์ป่า ไม่ขม)	แอฟริกาใต้	ล้มลุก	22
<u>C. colocynthis</u> (L.) Schrad	มอร็อกโค	ข้ามปี	22
<u>C. ecirrhosus</u> Cogn.	แอฟริกาตะวันตกเฉียงใต้	ข้ามปี	22
<u>C. naudinianus</u> (Sond.) Hook	แอฟริกาตะวันตกเฉียงใต้	ข้ามปี	22
<u>C. fistulosus</u> Stocks	อินเดีย	ล้มลุก	24

ที่มา : กฤษณา สัมพันธรักษ์, การปรับปรุงพันธุ์แตงโม (กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาพืชไร่นา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2531), หน้า 5.

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์⁴

แตงโมเป็นพืชล้มลุก เป็นเถาเลื้อยเช่นเดียวกับพืชในวงศ์แตงทั่วไป แต่พันธุ์ปลูกบางพันธุ์ก็มีลักษณะเป็นพุ่มหรือมีเถาสั้น ซึ่งเหมาะกับการมีพื้นที่ปลูกจำกัด พวกเป็นพุ่มหรือมีเถาสั้นอาจมีรัศมีจากโคนต้นถึงปลายเถาไม่เกิน 2 ฟุต ในขณะที่พวกเถาเลื้อยอาจมีรัศมีจากโคนต้นกว่า 30 ฟุต ลักษณะเถาสั้นเป็นลักษณะที่มีปล้องของลำต้นสั้น

ลักษณะโดยทั่วไปของแตงโมคล้ายกับแตงความมาก แต่แตงโมมีลำต้นเป็นเหลี่ยม ฐานของใบมีรูปลักษณ์หัวใจ ขอบใบหยักเป็นพู (lobe) 3-4 พู แต่อาจมีบางพันธุ์มีขอบใบเรียบ ลักษณะโดยทั่วไป มีดังนี้

1. ระบบราก เป็นระบบที่มีรากจำนวนมากแผ่อยู่บนผิวดินตื้นๆ ประกอบด้วยรากแก้วและรากแขนงที่ยังเล็กไม่เกิน 2 ฟุต เป็นระบบรากแบบรากแก้ว (tap root system) การตัดรากแก้วทิ้งในช่วงการย้ายต้นกล้าปลูกอาจเป็นผลดีและทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น

2. ลักษณะของต้น นักพฤกษศาสตร์จำแนกลักษณะต้นแตงโมอยู่ในพวกเถาเลื้อยยาว อย่างไรก็ตาม ลักษณะความยาวของเถาระหว่างพันธุ์ต่าง ๆ ก็ยังมีความแตกต่างกันอย่างมาก บางพันธุ์มีเถาสั้นเช่น พันธุ์เปติสวีท (Petite Sweet) บางพันธุ์มีเถายาวเช่น พันธุ์ชาร์ลส์ตันเกรย์ (Charleston Grey) ซึ่งเป็นพันธุ์ที่นิยมปลูกกันมาก อาจมีความยาวของเถาถึง 20 ฟุตหรือมากกว่า และยังมีพันธุ์อื่นๆ ที่มีความยาวของเถามากกว่านี้อีกมาก ลักษณะพันธุ์กรรมที่ควบคุมความยาวและความหนาของเถา ยังไม่มีการศึกษาแน่นอน ลักษณะของปล้องลำต้นควบคุมด้วยยีนส์แฝง 1 คู่ ซึ่งจะให้เส้นผ่าศูนย์กลางของรัศมีเถาระหว่าง 1.5-6 ฟุต ซึ่งเหมาะจะใช้ปลูกในบริเวณที่มีพื้นที่จำกัด แต่ละข้อของลำต้นจะมีใบเรียงตัวกันอย่างสลับข้อละ 1 ใบ ที่ฐานของก้านใบจะมีมือจับเกาะ

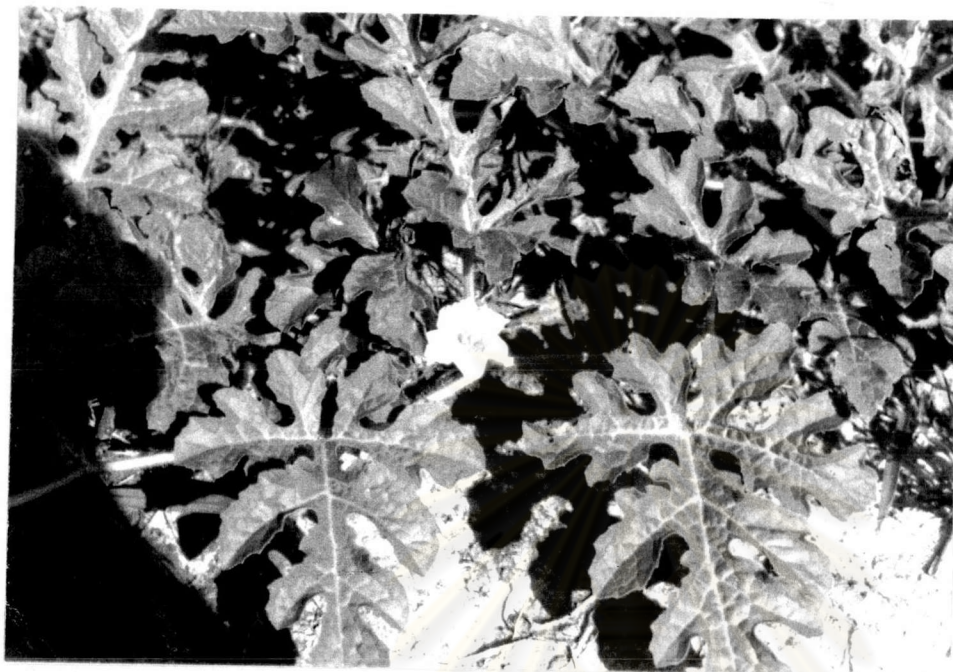
3. ลักษณะใบ เป็นแบบ Simple leaf ใบของแตงโมโดยทั่วไป จะมีลักษณะขอบใบหยักและแบ่งเป็นพูอย่างเห็นได้ชัด แต่อาจมีบางพันธุ์มีขอบใบเรียบ ลักษณะขอบใบหยักเป็นลักษณะที่บ่งชี้ไม่สมบูรณ์ต่อลักษณะขอบใบเรียบ ลักษณะขอบใบเรียบควบคุมด้วยยีนส์แฝงเพียง 1 คู่และสามารถใช้เป็นลักษณะชี้นำ (marker gene) ได้อย่างดี เพราะไม่ทำให้ลักษณะอื่นๆ ต้องเสียไป เช่น ความแข็งแรงของต้น การผสมเกสร และยังเป็นลักษณะที่สังเกตได้ง่าย เมื่อใช้เป็นต้นแม่ในการทำลูกผสมกับพวกใบหยัก จะให้ลูกผสมที่มีใบหยัก ทำให้สามารถแยกต้นที่เกิดจากการผสมตัวเองได้อย่างดี ทำให้สามารถถอนทิ้งหรือตัดทิ้งได้ในช่วงย้ายต้นกล้าปลูก

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 4-17.

4. **ลักษณะผล** น้ำหนักของผลแดงโสมพันธุ์ปลูกแต่ละพันธุ์จะแตกต่างกันมากตั้งแต่ น้ำหนัก 1 กิโลกรัมกว่า จนถึงผลหนักเกือบ 50 กิโลกรัม แต่พันธุ์ปลูกโดยเฉลี่ยทั่วไป จะให้ผล มีน้ำหนักประมาณ 10 กิโลกรัม แต่แนวโน้มของความนิยมเริ่มเปลี่ยนมาเป็นน้ำหนักผล 5-7 กิโลกรัม หรือเล็กกว่านี้ รูปร่างของผลมีลักษณะรูปร่างค่อนข้างกลม และกลมยาวเป็นทรงกระบอก ผิวของเปลือกมีตั้งแต่สีขาวจนถึงสีเขียวหลายระดับ หรืออาจมีลายสีเขียวเข้มเป็นริ้วหรือเป็นจุด แบบตาข่าย เปลือกอาจมีลักษณะเปราะหรือเหนียวและยืดหยุ่นได้พอสมควร เปลือกอาจมีความหนา มากจนถึงบาง และอาจมีลักษณะนุ่มหรือแข็งก็ได้ เนื้ออาจมีสีขาว เหลือง ส้ม ชมพู หรือแดง เนื้ออาจมีลักษณะเนียนละเอียดหรือหยาบเป็นเส้น ฉ่ำน้ำหรือแน่น แล้วแต่ลักษณะประจำพันธุ์ เนื้อจะเป็นส่วนประกอบส่วนใหญ่ของผล เจริญเติบโตมาจากเนื้อเยื่อไส้ในของผล (placenta) ส่วนพวก แคนตาลูปและพวกแตงกวาเนื้อส่วนใหญ่คือส่วนของเปลือก (pericarp)

5. **ลักษณะและจำนวนเมล็ด** แตงโสมมีผลเป็นแบบ multi-seeded fruit ภายใน มีไข่ (ovule) เรียงกันอยู่เป็นจำนวนมาก และเมื่อไข่ที่ได้รับการผสมเกสรและปฏิสนธิแล้วจะ เจริญต่อไปเป็นเมล็ด ขนาดของเมล็ดมีตั้งแต่เล็กเท่าเมล็ดมะเขือเทศจนโตขนาดเท่าเมล็ดฝักทอง สีของเมล็ดมีทั้งสีขาว ดำ แดง น้ำตาล และสีขาวแตมน้ำตาล เมล็ดแบนปลายแหลม ภายในมี ปริมาณของน้ำมันและโปรตีนสูง ไม่มีสารที่เป็นพิษ ปกติในผลหนึ่งมีเมล็ดประมาณ 400-900 เมล็ด แต่ในปัจจุบันได้มีการผสมพันธุ์เพื่อไม่ให้แตงโสมมีเมล็ดได้สำเร็จแล้ว

6. **ลักษณะดอก** ดอกของแตงโสมมีขนาดเล็ก และไม่เด่นเหมือนดอกของพวกที่อยู่ใน สกุลแตงกวา ดอกจะออกมาตรงส่วนของมุมใบและมักเป็นดอกเดี่ยว พันธุ์ที่ใช้ปลูกส่วนใหญ่จะมี ดอกตัวผู้และดอกตัวเมียแยกกัน (monoecious plant) แต่อยู่ในต้นเดียวกัน ดังภาพที่ 2.1 และ 2.2 แต่อาจมีบางพันธุ์เป็นต้นกระเทยคือมีดอกสมบูรณ์เพศที่มีทั้งเกสรตัวผู้และเกสรตัวเมีย อยู่ภายในดอกเดียวกัน และขณะเดียวกันก็มีดอกตัวผู้อยู่บนต้นเดียวกันด้วย พวกดอกสมบูรณ์เพศจะ เกิดขึ้นที่ทุกๆ มุมใบที่เจ็ด นอกนั้นจะเป็นดอกตัวผู้ กรวยกลีบดอกมีสีเหลืองอมเขียว แบ่งออกเป็น ห้าแฉก ก้านเกสรตัวผู้จะติดอยู่กับฐานของกลีบดอก ความแตกต่างของดอกตัวผู้และตัวเมียก็คือ ที่ โคนกลีบดอกของดอกตัวเมียจะมีรังไข่ ซึ่งจะมีลักษณะคล้ายผลแตงโสมขนาดเล็ก การถ่ายละออง- เกสรส่วนใหญ่เกิดขึ้นโดยแมลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผึ้ง แม้แต่ในดอกสมบูรณ์เพศการถ่ายละอองเกสร จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมีแมลงเข้ามาช่วย ดังนั้นการที่พืชมีดอกสมบูรณ์เพศ ก็ไม่ได้หมายความว่า พืชจะ สามารถผสมเกสรภายในดอกเดียวกันได้ ซึ่งจริงๆ แล้วโดยธรรมชาติการผสมข้ามสามารถเกิดขึ้น ได้พอๆ กับพวกที่มีดอกแยกเพศกันอยู่ ทำให้ประชากรของแตงโสมที่ปล่อยให้ผสมเกสรตามธรรมชาติ สามารถรักษาความหลากหลายทางพันธุกรรมไว้ได้เป็นอย่างดี ตามปกติดอกตัวผู้จะเกิดมากกว่า

ภาพที่ 2-1 ลักษณะดอกตัวผู้

ลักษณะดอกตัวผู้

ลักษณะดอกตัวเมีย

ภาพที่ 2-2 ลักษณะดอกตัวเมียอยู่บนต้นเดียวกับดอกตัวผู้

ดอกตัวเมีย ทำให้อัตราส่วนของดอกตัวผู้และดอกตัวเมียในแต่ละสายพันธุ์ของแตงโมแตกต่างกันและมีอัตราส่วน ดังนี้

แตงโมสายพันธุ์ญี่ปุ่น มีอัตราส่วนของดอกตัวผู้ต่อดอกตัวเมีย เป็น 6 : 1

แตงโมสายพันธุ์อินเดีย มีอัตราส่วนของดอกตัวผู้ต่อดอกตัวเมีย เป็น 17 : 1

แตงโมสายพันธุ์ซูการ์เบบี มีอัตราส่วนของดอกตัวผู้ต่อดอกตัวเมีย เป็น 9 : 1

ดอกของแตงโมจะบานหลังจากพระอาทิตย์ขึ้นเล็กน้อย และจะบานอยู่ประมาณ 1 วัน ดอกตัวเมียและดอกตัวผู้ที่อยู่มุมใบล่างติดกันจะบานพร้อมกัน อับเกสรตัวผู้จะแตกเมื่อดอกเริ่มบาน ส่วนเกสรตัวเมียก็จะพร้อมผสม แต่การผสมเกสรจะมีประสิทธิภาพสูงสุดในช่วงเวลา 06.00 น. - 10.00 น. ความชื้นในอากาศที่สูงช่วยส่งเสริมให้ติดผลดีขึ้น ขนาดของรังไข่และก้านดอกจะมีความสัมพันธ์กับการติดผลและขนาดของผล พวกที่มีรังไข่และก้านดอกเล็กมักจะไมติดผลหรือให้ผลที่มีขนาดเล็ก ไม่สมบูรณ์ ดอกที่มีรังไข่ขนาดใหญ่และก้านดอกใหญ่มักจะอยู่ตรงส่วนปลายของเถา-แตงที่สมบูรณ์และให้ผลขนาดใหญ่สมบูรณ์

แตงโมไม่เหมือนพืชในสกุลแตงกวา ตรงที่ไม่มีช่วงชะงักการติดผล (fruiting cycle) อย่างไรก็ตาม ผลซึ่งติดอยู่ก่อนแล้ว มีส่วนทำให้การติดผลในรุ่นหลังๆ ลดลง ดังนั้น ถ้าต้องการให้การผสมเกสรมีโอกาสสำเร็จมากขึ้น ก็ควรเด็ดผลซึ่งติดอยู่ก่อนแล้วทิ้งไป จนกว่าจะได้ผลจากคู่ผสมที่ต้องการ

ลักษณะที่ดีของแตงโมและแนวโน้มน⁵

ปัจจุบันเทคโนโลยีและสังคม ได้พัฒนาารูปแบบของผลผลิตทางการเกษตรให้เป็นที่ต้องการของผู้บริโภคมากขึ้น ขณะเดียวกันบริโภคนิสัยของผู้บริโภคก็ได้พัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพเทคโนโลยีและสังคมที่ได้เปลี่ยนแปลงไปนั้น แม้แต่แตงโมก็เริ่มเปลี่ยนแปลง โดยถูกพัฒนาทั้งสีของเนื้อแตงโม ขนาดผล รูปร่าง และอื่นๆ เพื่อให้ได้แตงโมที่มีคุณภาพและลักษณะที่ดีขึ้นสอดคล้องกับความต้องการของตลาด

1. ผลผลิตและคุณภาพ

ผลผลิตต่อไร่ขึ้นอยู่กับจำนวนผลต่อไร่ และขนาดหรือน้ำหนักของผล เกษตรกรต้องการได้จำนวนผลผลิตต่อไร่สูงเพื่อให้คุ้มกับการลงทุน ผู้ขายย่อมต้องคิดถึงจำนวนเงินของแตงโมต่อ

⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 17-20.

อยู่กับการจัดการที่ดีด้วย

อย่างไรก็ตามมีแนวโน้มว่าผู้บริโภคเริ่มหันมานิยมแตงโมผลเล็ก เนื่องจากสะดวกในการหยิบถือ การบรรจุหีบห่อของแตงโมเริ่มเปลี่ยนไป ในอนาคตอาจมีการบรรจุห่อหรือถักคล้ายกับที่ใช้กับแคนตาลูป หรือแตงฮันนีดิว (honeydew melon) แตงโมผลเล็กจำเป็นต้องมีเปลือกบางและเหนียว มีเนื้อแน่น เมล็ดเล็ก ทั้งนี้เพื่อให้มีปริมาณเนื้อมาก

ผู้บริโภคเริ่มให้ความสนใจต่อสีของเนื้อแตงโมมากขึ้น สีแดงเข้มมักได้รับความนิยมมากกว่าสีแดงอ่อน หรือสีชมพู ในปัจจุบันแตงโมเหลืองก็เริ่มได้รับความนิยมสูงขึ้นเช่นกัน

สารแขวนลอยในน้ำแตงโมเป็นตัวบ่งชี้ถึงความหวานของแตงโม เป็นลักษณะหนึ่งที่ต้องพิจารณา แตงโมพันธุ์ใหม่ๆ ที่ปลูกเพื่อการค้าส่วนใหญ่จะให้ความหวานมากขึ้น

ลักษณะของเนื้อแตงโมและความแน่นของเนื้อเป็นลักษณะทางคุณภาพอีกลักษณะหนึ่งได้มีการแบ่งลักษณะของเนื้อแตงโมอย่างกว้างๆ ออกเป็นสองกลุ่ม คือกลุ่มเนื้อเหลวหรือเนื้อละเอียด (melting or fine grained) และพวกเนื้อหยาบ (fibrous or coarse grained) ในปัจจุบันมีการแยกประเภทออกมาอีกหนึ่งประเภทคือ พวกเนื้อแน่น ซึ่งทนต่อการกระแทกและการขนส่ง การพัฒนาพันธุ์แตงโมให้มีลักษณะแบบใดขึ้นกับความต้องการของตลาด

รูปร่างของผลอาจเปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้เหมาะสมกับการบรรจุหีบห่อตามความนิยมของผู้บริโภคและความจำเป็นในการขนส่ง หรือให้เหมาะกับการเก็บเกี่ยวด้วยเครื่องจักร

2. ลักษณะอายุการเก็บเกี่ยว

อายุการเก็บเกี่ยวที่สั้นทำให้สามารถประหยัดต้นทุนการผลิต รวมทั้งผลผลิตที่ออกมาก่อนในต้นฤดูมักมีราคาแพง ดังนั้น อายุการเก็บเกี่ยวที่สั้น จึงเป็นลักษณะที่สำคัญในเชิงการค้า

ในพื้นที่ปลูกที่มีเวลาจำกัดเนื่องจากสภาพแวดล้อม อายุการเก็บเกี่ยวที่สั้นจึงเป็นสิ่งจำเป็นยิ่งขึ้น โดยปกติพันธุ์ที่มีอายุเก็บเกี่ยวสั้นมักให้ผลขนาดเล็ก เพราะช่วงเวลากการเติบโตที่สั้น พืชจึงสังเคราะห์อาหารได้น้อย ทำให้ทั้งขนาดและจำนวนผลต่อต้นลดลง อย่างไรก็ตามปัจจุบันผู้บริโภคเริ่มนิยมแตงโมผลเล็ก ดังนั้นลักษณะอายุการเก็บเกี่ยวสั้นจึงเป็นลักษณะที่ไม่มีข้อเสียเปรียบแต่อย่างใด

3. ลักษณะเถาสั้นหรือต้นแคระ

ในประเทศที่มีค่าแรงแพง การใช้เครื่องมือเก็บเกี่ยวสามารถลดต้นทุนการผลิตได้ แตงโมที่มีเถายาวเกินไป เถาจะเข้าไปพันเครื่องจักรทำให้เกิดความยุ่งยากในการเก็บเกี่ยว นอกจากนี้แตงโมที่มีเถาสั้นยังสามารถปลูกในสวนหลังบ้านที่มีเนื้อที่จำกัดได้สะดวกอีกด้วย

4. ลักษณะด้านทานต่อโรค

แตงโมที่สามารถต้านทานต่อโรคได้ดี ย่อมเป็นที่นิยมทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค เพราะการใช้สารเคมีเพื่อป้องกันและกำจัดโรคเป็นการเพิ่มต้นทุนการผลิตและอาจทำให้เกิดมลภาวะขึ้นได้ รวมทั้งอาจมีสารพิษตกค้างในผลแตงโมซึ่งเป็นอันตรายต่อผู้บริโภค

พันธุ์แตงโม

ในปัจจุบันพืชผักต่างๆ นิยมใช้พันธุ์ลูกผสม รวมทั้งแตงโมก็กำลังได้รับความนิยมมาก เป็นที่ทราบกันทั่วไปว่าการผสมตัวเองของแตงโมจะไม่ทำให้ผลผลิตหรือความแข็งแรงของต้นลดลง แต่กลับทำให้หลายๆลักษณะ (Characteristics) มีความสม่ำเสมอมากขึ้น⁶ นอกจากนี้ลูกผสมจะให้ลักษณะระหว่างพ่อแม่ที่ดีดังเช่น การผสมระหว่างพวกผลกลมและผลยาว ลูกผสมที่ได้จะมีลักษณะกึ่งกลมกึ่งยาว ต้นเจริญเติบโตดีและแข็งแรง เป็นต้น

แตงโมลูกผสมที่นิยมปลูกในบ้านเรามีหลายพันธุ์ ทั้งเป็นพันธุ์ในประเทศและพันธุ์ต่างประเทศ โดยทั่วไปแบ่งออกได้เป็นสี่กลุ่มใหญ่ โดยถือเอาสีของเนื้อแตงโมและเมล็ดแตงโมเป็นเกณฑ์ กำหนดได้ดังนี้ คือ⁷ พันธุ์เนื้อสีแดง พันธุ์เนื้อสีเหลือง พันธุ์ไม่มีเมล็ดและพันธุ์ใช้เมล็ดบริโภค

1. พันธุ์เนื้อสีแดง

1.1 พันธุ์ซูการ์เบบี้ (Sugar Baby) เป็นแตงโมพันธุ์เบา ที่นิยมปลูกกันมากในปัจจุบัน มีลักษณะผลค่อนข้างกลม ขนาดปานกลางไม่ใหญ่มากนัก ผลแก่จะมีน้ำหนักประมาณ 4 กิโลกรัม ผิวนอกของผลมีสีเขียวเข้มจนเกือบดำ มีริ้วสีเขียวบนดำที่บนผิวเปลือก เปลือกเหนียวแข็งค่อนข้างบาง มีคุณสมบัติในการขนส่งไประยะทางไกล ๆ ได้โดยไม่บอบช้ำง่าย สามารถเก็บรักษาไว้ได้นาน ลักษณะของเนื้อภายในผลละเอียดเป็นทรายสีแดงเข้ม รสหวานจัด ขนาดของเมล็ดเล็ก มีสีน้ำตาล อายุเก็บเกี่ยว 65 วัน นับจากวันงอกหรือตั้งแต่ออกดอกถึงเก็บเกี่ยวผลใช้เวลา 35 วัน ให้ผลผลิตสูง ในต้นหนึ่งๆ จะมีการแตกแขนงเฉลี่ย 20 แขนง เป็นพันธุ์จากสหรัฐอเมริกา

⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 20.

⁷ บริษัทเพื่อนเกษตรกร จำกัด, แตงโมพันธุ์ลูกผสม (กรุงเทพมหานคร : พลอยการพิมพ์, 2530), หน้า 1-3.

1.2 พันธุ์แกรนด์เบบี้ (Grand Baby) เป็นแตงโมที่มีลักษณะคล้ายๆ พันธุ์ซูการ์-เบบี้ แต่เป็นพันธุ์ที่ปรับปรุงขึ้นใหม่ เป็นแตงโมลูกผสมรุ่นที่ 1 (F₁ Hybrid) มีคุณภาพดีกว่าพันธุ์ซูการ์เบบี้ รูปร่างกลมเปลือกสีเขียวเข้มเกือบดำ เนื้อสีแดง หวานกรอบ น้ำหนักผลเฉลี่ยประมาณ 7 กิโลกรัม เป็นพันธุ์ที่มีเปลือกหนา จึงทนทานต่อการขนส่ง

1.3 พันธุ์นิวดราگون (New Dragon) เป็นพันธุ์ที่พัฒนาให้ปลูกได้ง่ายในภูมิภาคที่ร้อนชื้น มีผลผลิตคงที่ จนเป็นหนึ่งในเมล็ดพันธุ์ที่ดีที่สุด ในภูมิภาคนี้ รูปร่างของผลยาวรี ขนาดใหญ่หนักประมาณ 9 กิโลกรัม/ผล เปลือกมีสีเขียวอ่อนสลับลาย เนื้อสีแดงสด รสชาติหวานกรอบ

1.4 พันธุ์เออร์ลี่คลอนไดค์ (Early Klondike) เป็นพันธุ์ที่ได้รับการพัฒนาให้ มีคุณภาพดี เนื้อสีแดง มีความหวานสูง ลักษณะผลกลมรีค่อนข้างสั้น ขนาดใหญ่ น้ำหนักประมาณ 12 กิโลกรัม/ผล เปลือกสีเขียวเข้ม ทนทานต่อการขนส่งระยะไกล

1.5 พันธุ์เรดดีลิเชียส (Red Delicious) เป็นแตงโมผลทรงกระบอกสั้น ขนาดเล็ก น้ำหนักเฉลี่ย 2 กิโลกรัม ปรับตัวได้ดีในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน ทนทานต่อโรคสูง ผิวสีเขียว มีลายริ้วบางๆ เนื้อสีแดงจัด มีความหวานสูงมาก เมล็ดสีน้ำตาล ให้ผลดก เปลือกบาง แต่เหนียว ทนทานต่อการขนส่งได้ดี

1.6 พันธุ์ชาร์ลส์ตันเกรย์ (Charleston Grey) เป็นพันธุ์ต่างประเทศที่เกษตรกรในประเทศสามารถเก็บเมล็ดไว้ปลูกเองได้แล้ว สามารถปรับตัวได้ดี ลักษณะผลยาวรี ผลโต เปลือกหนาสีเขียวอมเขียวหรือสีเขียวนวล เนื้อสีชมพูเข้ม ใสไม่ลึมน้ำตาล รสหวาน ให้จำนวนผลมากสม่ำเสมอ น้ำหนักผลเฉลี่ยประมาณ 9 กิโลกรัม อายุให้ผล 80 วัน และสามารถเก็บผลไว้ได้นาน 1 เดือน

2. พันธุ์เนื้อสีเหลือง

2.1 พันธุ์เยลโลว์เบบี้ (Yellow Baby) เป็นแตงโมเนื้อสีเหลืองสีปะรด ที่ชนะเลิศรางวัล ออล-อเมริกา ซีเลคชันวินเนอร์ (All-America Selection Winner) ให้ผลเร็วและดก ผลกลม เปลือกสีเขียวอ่อนสลับลาย สีเขียวเข้ม ความหวานน้อยกว่าพันธุ์แกรนด์เบบี้ แต่ก็จัดว่ามีความหวานสูง มีเมล็ดน้อย น้ำหนักผลเฉลี่ย 4 กิโลกรัม ลักษณะของใบยาวกว่าและโปร่งกว่าพันธุ์แกรนด์เบบี้ ทำให้สะดวกในการใช้สารเคมี พันธุ์นี้เป็นที่รู้จักกันมากในชื่อว่า พันธุ์เหลืองน้ำผึ้ง

2.2 พันธุ์เปตี เยลโลว์ (Petite Yellow) เป็นแตงโมที่สามารถปลูกได้ในดินทั่วไป และสามารถทนต่อความร้อนได้ดี ลำต้นแข็งแรง ติดผลง่าย ให้ผลดก ลักษณะผลค่อนข้างกลมสม่ำเสมอ เปลือกหนา ไม่แตกง่าย เนื้อแน่น มีความหวานสูง น้ำหนักเฉลี่ย 2 กิโลกรัม

3. พันธุ์ไม่มีเมล็ด

3.1 พันธุ์เฟงชานเบอร์ 1 (Fengshan No.1) เป็นแตงโมไม่มีเมล็ด เนื้อสีแดงที่ดื่ที่สุดพันธุ์หนึ่งของโลก มีการเจริญเติบโตเร็ว ลำต้นแข็งแรงอวบใหญ่ ใบใหญ่ เปลือกสีเขียวเข้ม มีลายสีเขียวเข้มกว่าพาด ขนาดผล 20x21 เซนติเมตร น้ำหนักเฉลี่ย 7 กิโลกรัม ไซ้ไม่ล้มง่าย เนื้อแน่น รสชาติหวานกรอบอร่อย ทนทานต่อการขนส่งเป็นเลิศ เก็บรักษาได้ดี เป็นพันธุ์ที่สำคัญของได้วันที่ส่งจำหน่ายแก่ตลาดฮ่องกง แตงโม ไม่มีเมล็ดนี้เมื่อปลูกแล้ว มนุษย์ต้องช่วยผสมเกสรให้ เพราะตัวมันเองเป็นหมันต้องอาศัยเกสรตัวผู้จากต้นอื่นมาผสม

3.2 พันธุ์ควอลิตี้ (Quality) เป็นแตงโมที่มีลักษณะผลคล้ายพันธุ์เฟงชานเบอร์ 1 แต่ผิวเป็นลายสีเขียวเข้ม เนื้อสีแดงจัด กรอบ อร่อย น้ำหนักเฉลี่ย 8 กิโลกรัม เปลือกหนา ทนทานการขนส่งได้ดี

3.3 พันธุ์ออร์คิดสวีท (Orchid Sweet) เป็นแตงโมเนื้อสีเหลืองไม่มีเมล็ดที่ตีมากพันธุ์หนึ่ง ปลูกง่ายในดินทั่วๆไป ลำต้นแข็งแรง น้ำหนักผลเฉลี่ย 5 กิโลกรัม เนื้อสีเหลืองสด ฉ่ำ อร่อยมาก

4. พันธุ์ที่ใช้เมล็ดบริโภค

4.1 พันธุ์เรดลัค (Red Luck) เป็นแตงโมที่มีเมล็ดสีแดง อวบอ้วน ผลผลิตเมล็ดสูง 1 ผลมีประมาณ 400-500 เมล็ด ผลกลม เนื้อสีขาว น้ำหนักได้ประมาณ 5,000 เมล็ดต่อ 1 กิโลกรัม

4.2 พันธุ์เรดชา Shine (Red Shine) เป็นแตงโมที่มีเมล็ดสีแดง อวบอ้วน ทนทานต่อโรค ปรับตัวได้ดี ปลูกง่าย ผลกลม น้ำหนักเฉลี่ย 25 กิโลกรัม จำนวนเมล็ดที่นับได้ใน 1 กิโลกรัม มีประมาณ 5,000 เมล็ด

4.3 พันธุ์วันลี (Wanli) เป็นแตงโมที่มีเมล็ดสีดำอวบอ้วน 1 ผลมีประมาณ 400-500 เมล็ด ลักษณะผลกลม เนื้อสีขาว น้ำหนักต่อผลเฉลี่ย 3 กิโลกรัม

แตงโมพันธุ์ต่างประเทศพันธุ์อื่นๆ นอกเหนือจากนี้ มีลักษณะประจำพันธุ์ ดังตารางที่ 2.2-2.4 นอกจากพันธุ์ดังกล่าวแล้ว เกษตรกรในประเทศยังปลูกแตงโมพันธุ์พื้นเมือง ซึ่งมีทั้งผลกลม ผลกลมรี หรือทรงกระบอก สีของเปลือกผลมีตั้งแต่สีเขียวจนถึงสีเขียวเข้ม มีลายตามความยาวของผล เป็นจุดแบบตาข่ายหรือเป็นริ้ว เนื้อสีแดงเข้ม แดงอ่อน และสีเหลือง เมล็ดมีขนาดใหญ่ และปริมาณมาก รสไม่ค่อยหวาน ไซ้มีกลิ่นง่าย แต่ทนทานต่อความแห้งแล้งได้ดี พันธุ์ดังกล่าวนี้มักจะไม่ค่อยแน่นอนในเรื่องความบริสุทธิ์ของสายพันธุ์ เพราะเกิดจากการผสมปนกันมาหลายชั่วอายุ ชื่อพันธุ์ก็มักนิยมเรียกกันตามแหล่งปลูก ซึ่งพันธุ์เหล่านี้เข้าใจว่า พันธุ์ดั้งเดิมนั้นมา

ตารางที่ 2.2 นิยมแดงโมลุกผสม (F₁ Hybrid) นิยมเนื้อแดง

ชื่อพันธุ์	จำนวนวัน ที่ปลูก	น้ำหนัก (กก.)	ลักษณะ ผล	ลักษณะเปลือก	เนื้อ	เมล็ด	ลักษณะเด่นประจำพันธุ์
1. Empire No.2	82	12	กลมรี	สีเขียวอ่อนมีริ้วเป็นร่างแห	แดงชมพู	สีน้ำตาลขนาดเล็ก	ผลผลิตสูง ปรับตัวได้ดี
2. Jumbo	82	12	กลมรี	สีเขียวอ่อนมีริ้วเป็นร่างแห	แดง	สีน้ำตาลขนาดเล็ก	ชอบดินที่อุดมสมบูรณ์
3. Flower Dragon	78	10	กลม	สีเขียวอ่อนมีลายริ้วสลับ	แดง	สีน้ำตาลขนาดกลาง	ผลผลิตสูง ทนทานต่อการขนส่ง
4. China Dragon	80	12	กลมรี	สีเขียวอ่อนมีลายริ้วสลับ	แดง	สีน้ำตาลเล็ก	รสชาติมันหวาน
5. Klondike II	80	12	กลมรี	สีเขียวจนเกือบดำ	แดง	สีน้ำตาลขนาดกลาง	ผลผลิตสูง ทนทานต่อโรคเหี่ยว
6. South Crimson	82	7	กลม	สีเขียวอ่อนมีลายแถบกว้าง	แดง	สีน้ำตาลกลาง	เติบโตเร็ว รสชาติหวานฉ่ำน้ำ
7. National Charm	75	7	กลม	สีเขียวมีลายริ้วสลับ	แดง	สีน้ำตาลกลาง	เติบโตเร็ว เหมาะกับการปลูกขายในท้องถิ่น
8. National Glory	70	2	กลม	สีเขียวมีลายริ้วสลับ	แดง	สีน้ำตาลกลาง	เติบโตเร็ว เหมาะกับการปลูกแบบสวนครัว
9. Ten-Box	80	12	กลมรี	สีเขียวอ่อนมีริ้วเป็นร่างแห	แดงชมพู	สีน้ำตาลขนาดเล็ก	ทนทานต่อโรคเหี่ยว โรคแอนแทรกโนส
10. Funbell	65	2	กลม	สีเขียวอ่อนมีริ้วแหกสีขาว	ชมพู	สีน้ำตาลเล็ก	เติบโตเร็ว เหมาะกับการปลูกแบบสวนครัว
11. Red Glory	72	2.5	กลมรี	สีเขียวมีลายริ้วสลับ	แดง	สีน้ำตาลเล็ก	ปรับตัวได้ดี เหมาะกับการปลูกแบบสวนครัว
12. Flight Light	75	3-4	ลักษณะรี	เปลือกบางเหนียวสีเขียวเหลืองทอง	แดงเข้ม	สีน้ำตาล	ทนทานต่อการขนส่ง รสชาติดี ฉ่ำน้ำ
13. New Red Delicious	70	1.6-3.3	กลมรี	เปลือกบางเหนียวสีเขียว	แดง	สีน้ำตาลเล็ก	เจริญเติบโตเร็ว รสชาติหวาน
14. Pink Orchid	70	2.0-3.6	กลม	เปลือกบางเหนียวมีริ้วเป็นร่างแห	แดง	สีน้ำตาลลำขนาดเล็ก	ทนทานต่อการขนส่ง ปลูกง่าย
15. Rich Day	70	1.8	กลม	เปลือกเหนียวสีเขียวมีริ้วสลับ	แดง	สีน้ำตาลลำขนาดเล็ก	เติบโตเร็วปลูกง่าย
16. Shining Red	70	2.2	กลมรี	สีเขียวมีลายริ้วสลับ	แดง	สีน้ำตาลกลาง	เติบโตเร็ว ปลูกง่าย มีความหวานสูง
17. Fine Light	75	4-5	กลม	สีเขียวมีลายริ้วเป็นแถบกว้าง	แดง	สีน้ำตาลดำ	ปรับตัวได้ดี รสชาติมันหวาน ฉ่ำน้ำ
18. Southern Light	75	4-6	กลม	เปลือกบางเหนียวสีเขียวเกือบดำ	แดง	สีน้ำตาลขนาดเล็ก	รสชาติดี ทนทานต่อการขนส่ง
19. Lucky Mountain	75	6-8	กลมรี	เปลือกบางเหนียวสีเขียวเกือบดำ	แดง	สีน้ำตาลอ่อนขนาดเล็ก	ผลผลิตสูง
20. Sky Dragon	80	6-10	กลมรี	เปลือกบางเหนียวสีเขียวมีลายริ้ว	แดง	สีน้ำตาลลำขนาดเล็ก	ผลผลิตสูง ทนทานต่อการขนส่ง
21. Sky Light	80	6-9	กลม	เปลือกบางเหนียวสีเขียวมีลายริ้ว	แดง	สีน้ำตาลขนาดเล็ก	ผลผลิตสูง ทนทานต่อการขนส่ง
22. Sky Luck	80	9-11	กลม	เปลือกบางเหนียวสีเขียวมีลายริ้ว	แดง	สีน้ำตาลขนาดเล็ก	ให้ผลผลิตที่มีคุณภาพสม่ำเสมอ
23. Flower Mountain	80	10-15	กลมรี	เปลือกบางเหนียวสีเขียวมีลายริ้ว	แดง	สีน้ำตาลขนาดเล็ก	ทนทานต่อการขนส่ง
24. Sky Mountain	95	10-15	กลมรี	สีเขียวอ่อนมีริ้วแหกสีเขียว	แดง	สีน้ำตาลเล็ก	ทนทานต่อการขนส่ง รสชาติหวาน ฉ่ำน้ำ

ที่มา : บริษัทเค็มนเกษตรกร จำกัด (KNOW-YOU SEED) CO., (THAILAND) LTD. จังหวัดเชียงใหม่

ตารางที่ 2.3 พันธุ์แดงโมลุกผสม (F₁ Hybrid) พันธุ์เนื้อสีเหลือง

ชื่อพันธุ์	จำนวนวันที่ปลูก	น้ำหนัก (กก.)	ลักษณะผล	ลักษณะเปลือก	เนื้อ	เมล็ด	ลักษณะเด่นประจำพันธุ์
1. Supreme Baby	70	1.5	กลม	สีเขียวมีลายริ้วสลับ	เหลือง	สีค้ำน้ำตาลขนาดเล็ก	เติบโตเร็ว เหมาะกับการปลูกแบบสวนครัว
2. Sky Phoenix	72	1.5	กลมรี	สีเขียวมีลายริ้วสลับ	ส้มเหลือง	สีค้ำน้ำตาลขนาดเล็ก	รสชาติหวาน เหมาะกับการปลูกแบบสวนครัว
3. New Crown	76	3	กลม	สีเขียวมีลายริ้วสลับ	เหลือง	สีค้ำน้ำตาลขนาดเล็กมาก	ปรับตัวได้ดี
4. Carnival	70	2.4-3.9	กลม	เปลือกเข้มเขียวมีลายริ้วสีเขียวปนดำ	เหลือง	สีน้ำตาลขนาดเล็ก	เติบโตเร็ว ทนทานต่อการขนส่ง
5. Peace	70	3-4	กลม	สีเขียวมีริ้วสีเขียวเกือบดำ	เหลือง	สีน้ำตาลอ่อนขนาดเล็ก	เติบโตเร็ว ทนทานต่อการขนส่ง
6. New Yellow Baby	85	2.5-5.0	กลม	สีเขียวมีริ้วสีเขียวเกือบดำ	เหลือง	สีค้ำน้ำตาลขนาดกลาง	คุณภาพดีมาก รสชาติหวาน ผลผลิตสม่ำเสมอ

ที่มา : บริษัทเน็อนเกษตรกร จำกัด (KNOWN-YOU SEED CO., (THAILAND) LTD.) จังหวัดเชียงใหม่

ตารางที่ 2.4 พันธุ์แดงโมลุกผสม (F₁ Hybrid) พันธุ์ไม่มีเมล็ด

ชื่อพันธุ์	จำนวนวันที่ปลูก	น้ำหนัก (กก.)	ลักษณะผล	ลักษณะเปลือก	เนื้อ	เมล็ด	ลักษณะเด่นประจำพันธุ์
1. Farmers Wonderful	82	7	กลม	สีเขียวอ่อนมีลายแถบสลับ	แดง	-	คุณภาพดี
2. Sky Bell	78	1.5	สั้น กลมรี	สีเขียวอ่อนมีริ้วเป็นร่างแห	แดง	-	คุณภาพดี รสชาติมันหวาน
3. All Lucky	80	6	กลม	สีเขียวอ่อนมีลายริ้วสลับ	แดง	-	เติบโตเร็ว ฉ่ำน้ำ
4. Prosperity	80	6	กลม	สีเขียวจนเกือบดำ	แดง	-	เติบโตเร็ว รสชาติหวาน ฉ่ำน้ำ

ที่มา : บริษัทเน็อนเกษตรกร จำกัด (KNOWN-YOU SEED CO., (THAILAND) LTD.) จังหวัดเชียงใหม่

จากไต้หวันโดยชาวสวนได้เก็บมาปลูกไว้เอง และเก็บเมล็ดพันธุ์สืบทอดกันมา พันธุ์ดังกล่าวนี้
ได้แก่ พันธุ์บางช้างหรือพันธุ์ไต้หวัน พันธุ์บางเบ็ด เป็นต้น

การปลูกแตงโม

สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมของการปลูกแตงโม

แตงโมเป็นพืชเมืองร้อน ต้องการแสงแดดเต็มที่ตลอดวัน สามารถเจริญเติบโตได้ดีใน
ดินร่วนซุยที่มีความอุดมสมบูรณ์ของอินทรีย์วัตถุสูง มีการระบายน้ำได้ดี แตงโมไม่ชอบดินที่แฉะหรือ
แห้งจนเกินไปเพราะจะทำให้เถาแคระแกร็น และมีเพลี้ยไฟระบาดมาก แตงโมเป็นพืชที่ทนต่อ
ดินที่มีสภาพเป็นกรดค่อนข้างจัด ความเป็นกรดต่าง (pH) ของดินตั้งแต่ 5.0-7.5 ก็ยัง
สามารถปลูกแตงโมได้ แต่ความเป็นกรดต่างของดินที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของแตงโมคือ
6.3 ช่วงอุณหภูมิที่เหมาะสมแก่การปลูกแตงโมเป็นอุณหภูมิค่อนข้างสูงคือ 21-30°C ดังนั้นจึง
สามารถปลูกแตงโมได้ทั่วประเทศ ปัจจุบันการปลูกแตงโมมีทั้งในฤดูฝนและฤดูแล้ง หรืออาจกล่าว
ได้ว่าการปลูกแตงโมตลอดปี ทั้งนี้ขึ้นกับความเหมาะสมในแต่ละท้องถิ่น

ฤดูกาลปลูกแตงโมของแต่ละแห่งแต่ละพื้นที่ โดยทั่วไปจะไม่ตรงกัน ทั้งนี้ขึ้นกับสภาพแวดล้อม
ของพื้นที่นั้นๆ เช่น สภาพของดิน แหล่งน้ำ รวมทั้งฤดูกาลที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามในสภาพ
ปัจจุบันฤดูกาลปลูกแตงโมพอจะแบ่งออกได้เป็น 2 ฤดูกาลปลูก คือ

1. ฤดูกาลปลูกแตงปี เป็นการปลูกตามกำหนดระยะเวลาที่ค่อนข้างแน่นอน เกษตรกร
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่จะปลูกเป็นประจำในช่วงตอนกลางก่อนไปปลายฤดูฝน ทั้งนี้
เพื่อที่จะได้อาศัยน้ำฝนสำหรับการเจริญเติบโตในระยะแรก อาศัยความชื้นที่เหลืออยู่ในดินและ
จากหมอกและน้ำค้างสำหรับการเจริญเติบโตในช่วงตั้งแต่ติดผลไปจนถึงเก็บเกี่ยว ซึ่งเป็นวิธี
การปลูกที่ไม่ต้องมีการรดน้ำ การปลูกแตงปีจะเริ่มปลูกตั้งแต่เดือนสิงหาคมถึงปลายเดือนกันยายน
ซึ่งส่วนใหญ่แล้วเกษตรกรมักปลูกแตงโมในเดือนเดียวกันกับที่เคยปลูกมาก่อนทุกปี จะไม่ปลูกซ้ำหรือ
เรียกว่ากำหนด

2. ฤดูกาลปลูกแตงนา จะเริ่มปลูกทันทีหลังจากเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จ ซึ่งจะอยู่ในช่วง
ประมาณปลายเดือนพฤศจิกายนถึงกุมภาพันธ์ อันเป็นช่วงที่แตงโมออกสู่ตลาดน้อย คุณภาพของแตงโม
มีรสชาติหวานจัด จึงขายได้ราคาดี

ในช่วงฤดูฝนหรือหลังจากเดือนพฤษภาคมไปแล้วจะไม่นิยมปลูกแตงโม เพราะมัก
ประสบปัญหาเกี่ยวกับโรคและแมลงศัตรูพืช และในบางท้องถิ่นจะเป็นฤดูกาลทำนาปี ซึ่งไม่สามารถ

ปลูกแตงโมได้ แต่ก็มีบางท้องที่ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งปลูกแตงโมในช่วงฤดูฝนนี้ได้ แต่ก็มี การปลูกกันเป็นส่วนน้อย เนื่องจากต้องเสี่ยงกับฝนตกและโรคระบาดค่อนข้างสูง และผู้ปลูกต้องมีความชำนาญในการดูแลรักษา

ในจังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดกาฬสินธุ์และจังหวัดร้อยเอ็ด เกษตรกรส่วนใหญ่มีอาชีพหลักคือ ทำนาและปลูกข้าว การปลูกแตงโมจะอยู่ในช่วงเดือนกรกฎาคมถึงเดือนสิงหาคม โดยพื้นที่ที่ใช้ปลูกจะเป็นที่ดอน และเริ่มปลูกรุ่นถัดไปในนาหลังเก็บเกี่ยวข้าวในนาแล้ว ซึ่งจะอยู่ในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนธันวาคม การปลูกแตงโมส่วนใหญ่จะปลูกในพื้นที่นา พันธุ์ที่นิยมปลูกกันมากคือ พันธุ์ชูการ์เบบี้ อายุตั้งแต่เริ่มปลูกจนถึงเก็บเกี่ยวประมาณ 65 วัน

ในเขตพื้นที่เพาะปลูกจังหวัดนครราชสีมา เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกแตงโมเป็นพืชหมุนเวียน สลับกับการปลูกมันสำปะหลัง ข้าว หรือปลูกพืชเสริมอื่นๆ อีกเช่น ถั่วฝักยาว และสามารถปลูกแตงโมได้ในช่วงฤดูฝนเนื่องจากมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ภูมิอากาศค่อนข้างแห้งแล้ง มีฝนตกน้อย ดังนั้น การปลูกแตงโมรุ่นที่ 1 จะอยู่ในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายน และรุ่นที่ 2 จะอยู่ในช่วงปลายเดือนกันยายนถึงเดือนตุลาคม

ขั้นตอนการปลูกและบำรุงรักษา

แตงโม เป็นพืชผักที่สามารถปลูกได้ทุกภาคทั่วประเทศ แต่เนื่องจากสภาพภูมิประเทศ สภาพภูมิอากาศของแต่ละภาคมีความแตกต่างกัน เช่น ภาคใต้มีช่วงฤดูฝนที่ยาวนานถึง 8 เดือน เริ่มตั้งแต่เดือนเมษายนถึงเดือนพฤศจิกายน ส่วนภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีฝนตกปีละ 6 เดือน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม สำหรับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นภาคที่มีความแห้งแล้งมากกว่าภาคอื่นๆ ทั้งๆที่ปริมาณฝนตกก็เท่ากับภาคเหนือและภาคกลาง เกษตรกรส่วนใหญ่ยังต้องอาศัยน้ำฝนในการเพาะปลูก พื้นที่ที่ได้รับน้ำชลประทานมีเพียงส่วนน้อย ลักษณะดินเป็นดินเค็ม ดินทราย ดังนั้นวิธีการปลูกและเทคนิคการปลูกจึงแตกต่างจากภาคอื่นๆอยู่บ้าง ซึ่งพอจะจำแนกวิธีการปลูกและเทคนิคการปลูกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ การปลูกแตงโมโดยทั่วไป และการปลูกแตงโมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1. วิธีการปลูกแตงโมโดยทั่วไป

1.1 การเตรียมดินปลูก

พื้นที่ที่ใช้ปลูกแตงโมส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบ เช่น พื้นที่นา อาจมีปลูกในพื้นที่ราบสูงบ้าง แต่จะเป็นพื้นที่ที่ไม่มีความลาดเอียงมากนัก และสามารถใช้เครื่องทุ่นแรงเข้าปฏิบัติงานได้ ในการเตรียมดินเพื่อปลูกแตงโมต้องตากหญ้าเก็บวัชพืชออกให้หมด แล้วซุดดินให้ลึกประมาณ 2 หน้าจอบ หรือประมาณ 1 ฟุต หรืออาจใช้รถไถโดยไถพรวนเพื่อให้หน้าดินโปร่งร่วนและลึก

ตากแดดไว้ประมาณ 20 วัน เพื่อฆ่าวัชพืชและเชื้อโรคในดิน จึงเตรียมแปลงปลูก การเตรียมแปลงปลูกอาจทำได้ 3 แบบ คือ

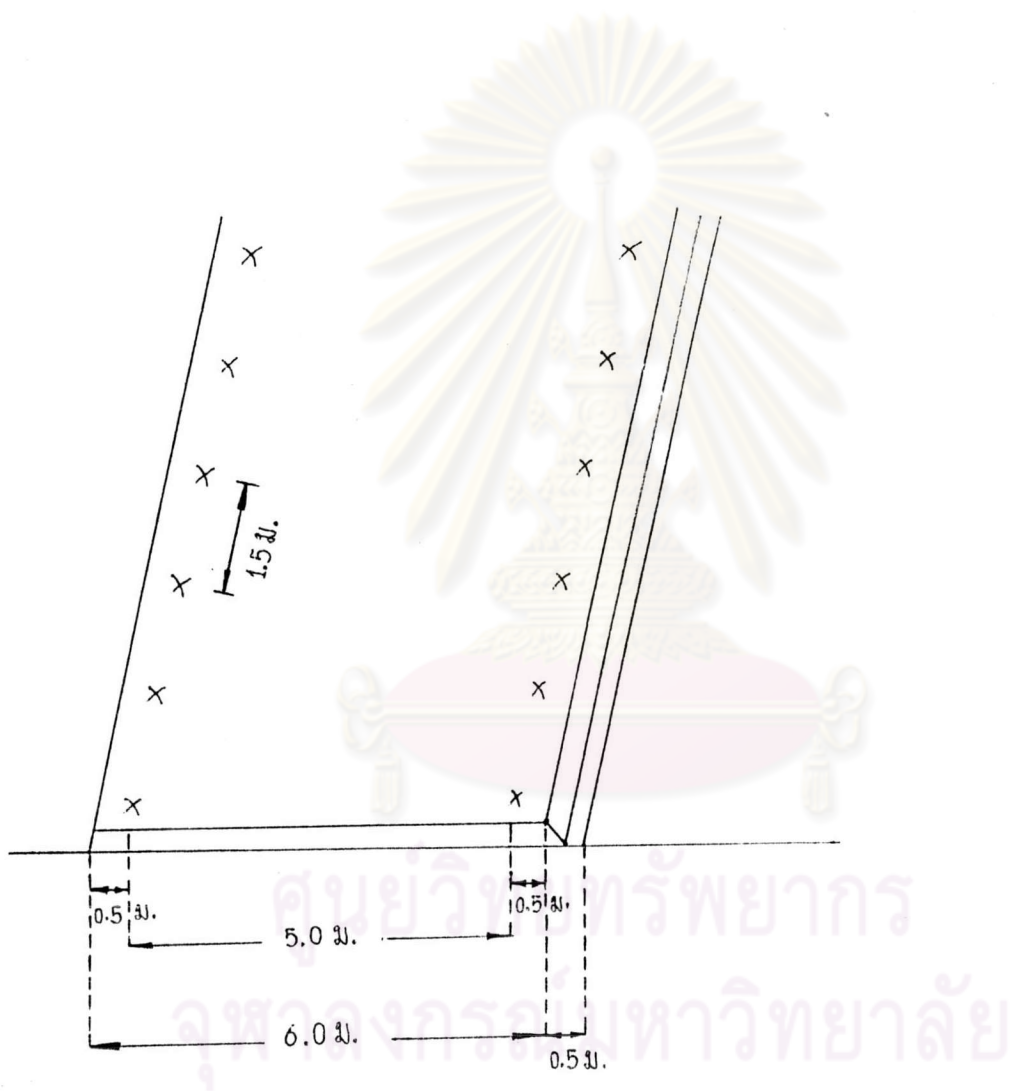
1.1.1 การปลูกแบบแถวคู่ ทำได้โดยการไถให้ดินที่ไถกลบเข้าหากันเป็นร่องกว้างประมาณ 6 เมตร ส่วนความยาวแล้วแต่ต้องการ และให้ระยะระหว่างร่องห่างกัน 50 เซนติเมตร เพื่อใช้เป็นแนวทางเดินหรือสูบน้ำเข้า จากนั้นจะตากแดดทิ้งไว้ประมาณ 7 วัน แล้วปลูกแตงโมแบบแปลงโดยปลูกเป็น 2 แถว มีระยะระหว่างหลุม 1.0×5.0 เมตร หรือ 1.5×5.0 เมตร และไว้หลุมละ 2 ต้น โดยให้เถาแตงโมเลื้อยเข้าหากันกลางร่อง ซึ่งจะปลูกได้ประมาณ 480-320 หลุมต่อไร่ ดังภาพที่ 2-3

1.1.2 การปลูกแบบแถวคู่สลับกันปลา ให้ทำแปลงเช่นเดียวกับการปลูกแบบแถวคู่ แต่ให้แปลงปลูกมีขนาดกว้าง 4 เมตร และมีระยะระหว่างหลุม 1.5×3.0 เมตร หรือ 2.0×3.0 เมตร เพื่อไว้หลุมละ 1 ต้น ให้เถาแตงโมเลื้อยเข้าหากันกลางร่อง จะปลูกได้ประมาณ 468-355 หลุมต่อไร่ ดังภาพที่ 2-4

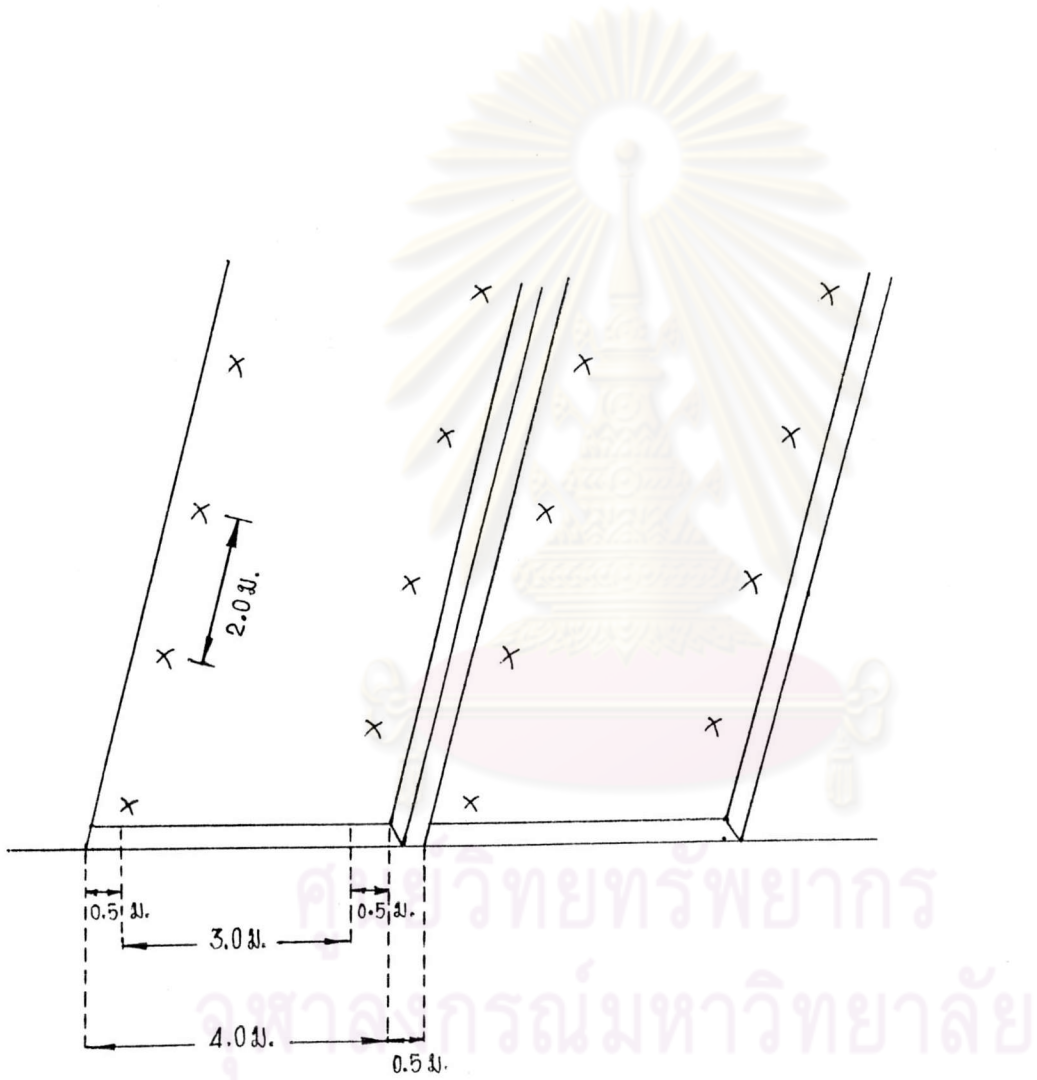
1.1.3 การปลูกแบบหยอดเป็นแถว หรือการปลูกเป็นแบบไร่ จะใช้ระยะปลูกที่ต่างกันทั้งนี้ขึ้นกับสภาพของแต่ละท้องถิ่น และระยะระหว่างหลุมที่ใช้กันอยู่มีตั้งแต่ 0.6×3.0 เมตร 0.9×2.0 เมตร เป็นต้น ซึ่งจะปลูกได้ประมาณ 888 หลุมต่อไร่ ดังภาพที่ 2-5

1.2 การเตรียมหลุมปลูกและการปลูก

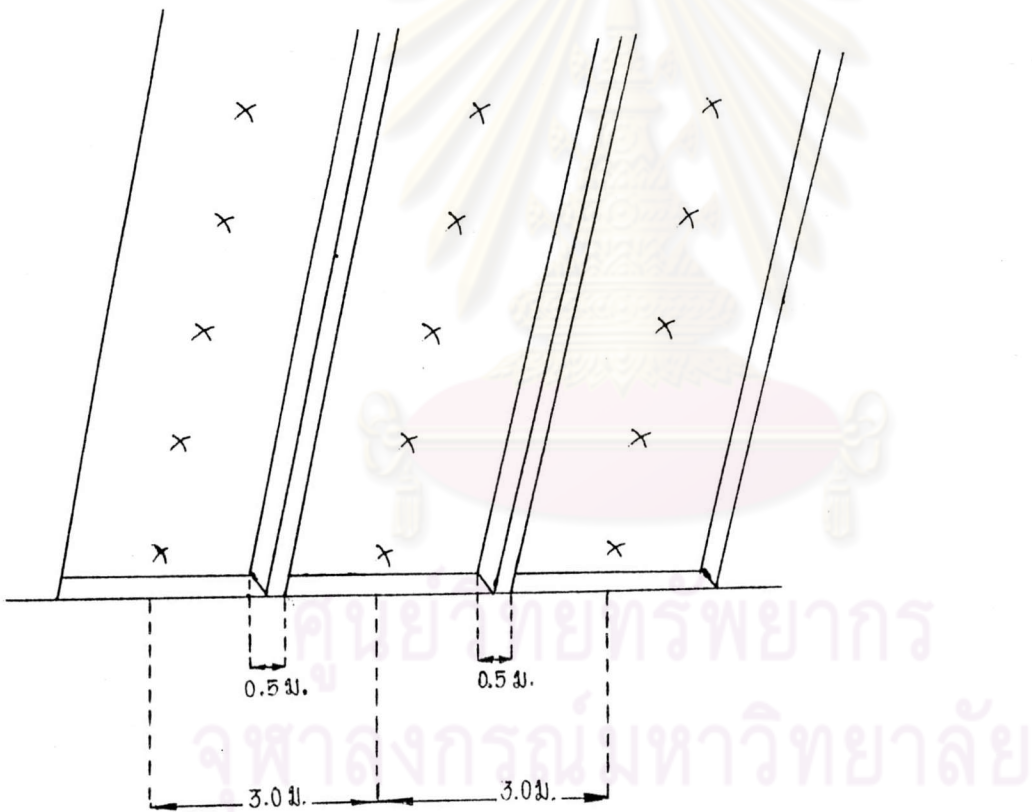
1.2.1 การเตรียมหลุมปลูกสำหรับการปลูกแตงโมแบบเป็นพื้นที่ขนาดใหญ่ จำเป็นต้องใช้แรงงานมาก การปลูกส่วนใหญ่จึงต้องจ้างแรงงานในหมู่บ้านหรือจากหมู่บ้านใกล้เคียงตามแต่เกษตรกรจะหามาได้ การเตรียมหลุมปลูกต้องทำการขุดหลุมลึก 30-40 เซนติเมตร ในดินทราย และขุดหลุมลึกประมาณ 10-15 เซนติเมตรในดินเหนียว กว้างยาวประมาณ 30-40 เซนติเมตร แล้วผสมดินในหลุมกับปุ๋ยคอกที่แห้งแล้วหรือที่เรียกกันว่า "ฝุ่น" ประมาณ 1 กิโลกรัมหรือ 2 กิโลกรัมให้เข้ากันอย่างดี ซึ่งนอกจากปุ๋ยคอกจะช่วยปรับโครงสร้างของดินให้ดีขึ้นแล้ว ในพืชสกุลแตงยังพบว่า การใช้ปุ๋ยคอกยังสามารถทำให้คุณภาพของเนื้อแตงโมดีขึ้น ปุ๋ยคอกเหล่านี้อาจหาได้โดยการซื้อหรือเอามาจากสัตว์เลี้ยงในครัวเรือน ได้แก่ มูลวัว มูลควาย มูลเป็ด มูลไก่ การใส่ปุ๋ยคอกถ้าคิดเป็นไร่จะใส่ในอัตราไร่ละ 2-5 ตัน ในกรณีที่พบว่าดินมีสภาพ pH ต่ำเกินไป ควรปรับปรุงดินด้วยการใส่ปูนขาวหรือปูนมาร์ลครึ่งกระป๋องนมหรือประมาณ 200 กรัม พร้อมกับปุ๋ยคอกคลุกเคล้ากับดินในหลุมทิ้งไว้อย่างน้อย 10 วัน จึงจะหยอดเมล็ดได้ แต่ถ้าใช้หินฟอสเฟตแทนปูนขาวก็สามารถหยอดเมล็ดได้เลย การใส่ปุ๋ยวิทยาศาสตร์หรือปุ๋ยแต่งสำหรับหลุมปลูกแตงโมก็จะทำเช่นเดียวกับการใส่ปุ๋ยคอก สูตรปุ๋ยที่ใช้ในสภาพพื้นที่

ภาพที่ 2-3 การปลูกแบบแถวคู่

ภาพที่ 2-4 การปลุกแบบแถวคู่สลับฟันปลา

ภาพที่ 2-5 การปลูกแบบหยอดเป็นแถว

ที่เป็นดินเหนียว ควรใช้ปุ๋ยสูตร 15-15-15 และในขั้นที่ที่เป็นดินทรายควรใช้สูตร 13-13-21 ในอัตราหุ้่มละ 1 ช้อนโต๊ะหรือประมาณ 20-30 กรัม ผสมคลุกเคล้าให้ทั่วกับดินในหลุมหลังจากใส่ปุ๋ยขาวหรือปุ๋ยมาร์ลแล้วอย่างน้อย 10 วัน แต่ถ้าเป็นการใช้หินฟอสเฟตก็สามารถใส่พร้อมกับปุ๋ยแต่งได้เลย การปลูกในระยะแรกควรมีการป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดจากเพลี้ยอ่อนและเพลี้ยไฟ โดยใช้สารคาร์โบฟูราน มีชื่อการค้า เช่น ฟูราดาน 3%จี หรือคูราแทร์ 3%จี ในอัตรา 1 ช้อนชา (5-7 กรัม) ต่อ 1 หลุม ซึ่งมีผลป้องกันได้ประมาณ 15-20 วัน

1.2.2 หลังจากเตรียมหลุมผสมปุ๋ยแล้ว จึงกลบดินลงไป ในหลุม ระหว่างกลบดินก็จะคลุกดินให้เข้ากับปุ๋ยและยาไปด้วย จากนั้นพุดินให้สูงเป็นรูปกระดะคว่ำ โดยให้มีความสูงจากพื้นดินประมาณ 15-20 เซนติเมตร ขั้นตอนต่อไปคือการหยอดเมล็ดพันธุ์ปลูก ควรใช้เมล็ดพันธุ์ที่มีความงอกไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80

การหยอดเมล็ดแต่งโมในหลุมปลูกสำหรับการปลูกที่เป็นแบบแถวคู่ ควรหยอดเมล็ดพันธุ์จำนวน 5 เมล็ดต่อหลุม ต่อมาเมื่อแต่งโมเริ่มทอดยอด จึงใช้มีดคมตัดต้นแต่งโมที่ไม่ต้องการออกให้เหลือต้นแต่งโมที่แข็งแรงหลุมละ 2-3 ต้น ส่วนการปลูกแบบแถวเดี่ยวสลั้บพันปลา ควรหยอดเมล็ดพันธุ์หลุมละ 3-5 เมล็ด และเมื่อต้นแต่งโมโตขึ้นมีใบจริง 2-3 ใบ หรือมีอายุประมาณ 15 วัน จึงใช้มีดคม ๆ มาตัดต้นที่ไม่ต้องการออกให้เหลือต้นที่แข็งแรง 1-2 ต้น เมื่อหยอดเมล็ดแล้วจะใช้ดินกลบเมล็ดให้หนาประมาณ 1 เซนติเมตร ในเขตพื้นที่ปลูกภาคกลาง เช่น นครนายก นครปฐม จะใช้ฟางหรือหญ้าแห้งปิดคลุมดินบริเวณหลุมปลูกไว้ เพื่อช่วยรักษาความชุ่มชื้นในดินให้คงอยู่ แล้วใช้ไทรง (บางท้องที่ใช้แครง หรือใช้เครื่องยนต์รดแล้วแต่โอกาส) รดน้ำให้ชุ่มวันละครั้ง เป็นเวลานานประมาณ 3 วัน ซึ่งปริมาณการให้น้ำก็ขึ้นกับสภาพอากาศและชนิดของดินปลูก เมล็ดแต่งโมจะงอกขึ้นดินหลังจากหยอดเมล็ดไปแล้วภายใน 3-5 วัน

แต่งโมพันธุ์ชุการ์เบปี้ มีเมล็ดพันธุ์ขนาดเล็ก เป็นแต่งโมพันธุ์เบา เมล็ดพันธุ์ชุการ์เบปี้จำนวน 100 กรัม มีเมล็ดมากถึง 2,600 เมล็ด ในกรณีที่หยอดเมล็ดแต่งโมในฤดูหนาว มักจะพบว่าแต่งโมงอกช้าหรือไม่งอกเลย ทั้งนี้เพราะถ้าอุณหภูมิในดินต่ำกว่า 15.5 องศาเซลเซียส เมล็ดแต่งโมจะไม่งอกโดยธรรมชาติ ฉะนั้นเพื่อช้จัดปัญหาเมล็ดไม่งอกในฤดูหนาว ควรแช่เมล็ดแต่งโมในน้ำอุ่น แล้วทิ้งไว้ 1 วันกับอีก 1 คืน แล้วเอาผ้าเปียกห่อวางไว้ในที่อุ่นๆในบ้าน จะช่วยทำให้เมล็ดแต่งโมงอกได้เร็วขึ้น และงอกได้อย่างสม่ำเสมอ เมื่อรากเริ่มโผล่ออกมาจากเมล็ดก็เอาไปเพาะในถุ่ หรือกระถางใบตองได้ รอจนกล้ามีใบจริง 2-3 ใบ จึงนำลงปลูกในไร่ หรืออาจนำเมล็ดที่งอกนั้นลงปลูกในแปลงได้เลย โดยหยอดในหลุมแบบเดียวกับหยอดเมล็ดที่ยังไม่งอก

แต่ต้องให้น้ำในหลุมที่จะหยอดล่วงหน้าไว้ 1 วัน เพื่อให้ดินในหลุมชื้นพอเหมาะ หยอดเมล็ด ที่งอกแล้วกลบดินทับหนาไม่เกิน 1 เซนติเมตร แล้วรดน้ำ ต้นแตงโมจะขึ้นมาสม่ำเสมอทั้งไร่

1.3 การดูแลรักษา

1.3.1 การให้น้ำ

แม้ว่าแตงโมจะเป็นพืชที่ทนทานต่อความแห้งแล้งของอากาศ แต่ถ้าอากาศแห้งแล้งจนเกินไปก็ทำให้ต้นแตงโมชะงักการเจริญเติบโตได้ ตามธรรมชาติต้นแตงโม ต้องการให้ผิวดินชุ่มชื้นแต่ไม่แฉะจนเกินไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งตอนที่ผลแตงโมกำลังเจริญเติบโต เป็นตอนที่ต้นแตงโมต้องการน้ำมาก การให้ความชุ่มชื้นแก่ดินในแปลงควรให้ทั้งแปลงเพื่อ ป้องกันหน้าดินแห้งแข็ง ซึ่งจะทำให้ดินขาดออกซิเจน ส่งผลให้รากแตงโมหยุดชะงักการเจริญเติบโต ดินที่ขาดน้ำแล้วแห้งแข็งคือดินเหนียวซึ่งเป็นดินที่ค่อนข้างหนัก ส่วนดินทรายและดินร่วนปนทรายรากแตงโมจะไม่ขาดออกซิเจนแม้ว่าจะขาดน้ำก็ตาม ดินร่วนปนทรายและดินทรายสามารถ ไถพรวนให้หน้าดินลึกมาก ๆ ได้ เพื่อให้สามารถยึดจับความชื้นที่เกษตรกรให้ไว้ได้มากขึ้น ส่วนดินเหนียวนั้น ไม่สามารถไถพรวนให้ลึก ทำดินทรายหรือดินร่วนปนทรายได้ เพราะเนื้อดินที่ ึ่งเหนียวและแน่นจะอุ้มน้ำไว้ในตัวได้มากกว่าดินทรายในบริเวณที่เท่าๆกัน แต่ก็คายน้ำออกจาก ผิวดินได้ไวมาก และดูดจับความชื้นได้ตื้นกว่าดินทรายหรือดินร่วนปนทราย จึงต้องให้น้ำกับ ต้นแตงโมที่ปลูกในดินเหนียวทุกๆ วัน วันละครั้ง หรือ 5 วันครั้งสำหรับดินทราย

1.3.2 การให้ปุ๋ย

แตงโมเป็นพืชที่ตอบสนองต่อการให้ปุ๋ยสูงมาก ซึ่งปุ๋ยที่มีความจำเป็น ได้แก่ ปุ๋ยคอก เช่น พวงมุลวัว ควาย เป็ดหรือไก่ การใส่ปุ๋ยคอกให้แก่แตงโมมีความสำคัญมาก เพราะปุ๋ยคอกช่วยทำให้ดินร่วนโปร่ง ช่วยทำให้ดินมีธาตุอาหารมากขึ้น และยังช่วยทำให้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์อยู่ในสภาวะสมดุลย์ เป็นประโยชน์ต่อพืชมากขึ้นด้วย เกษตรกรสามารถหาปุ๋ยคอกเองได้จากในบ้าน หรือได้จากการซื้อหามาจากแหล่งอื่นๆ ในด้านราคาของปุ๋ยในแต่ละท้องถิ่นจะต่างกัน ออกไป ระบบการซื้อขายมีทั้งการซื้อแบบเหมา หรือจากการตวงเป็นคันรถ การให้ปุ๋ยคอกสำหรับแตงโม จะใช้ใส่เฉพาะตอนเตรียมหลุมปลูกขั้นต้นเพียงครั้งเดียว เกษตรกรจะใช้ปุ๋ยคอกในการ ปลูกเสมอถ้าสามารถหามาได้ เพราะเชื่อว่าจะทำให้แตงโมมีคุณภาพดีในแง่ของเนื้อและความแน่น ของเนื้อแตงโม

ปุ๋ยวิทยาศาสตร์หรือปุ๋ยเคมี เป็นปุ๋ยผสมที่ถูกสังเคราะห์ขึ้นโดยมี ธาตุอาหารต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับพืช เช่น เอ็น ฟอสเฟต ปุ๋ยเคมีที่ใช้ในการปลูกแตงโมควรใช้ปุ๋ยเคมี เรโซ 1-1-2 ซึ่งได้แก่ สูตร 13-13-21 หรือที่เรียกกันว่า "ปุ๋ยแตง" การให้ส่วนใหญ่จะแบ่งใส่

เป็น 2 ครั้ง โดยครั้งแรกใส่รองก้นหลุม ครั้งที่สองใส่เมื่อแต่งโมอายุ 15-20 วัน หรือใส่พร้อมกับการยกร่อง คิดเป็นอัตราไร่ละ 50 กิโลกรัม หรือ 100-150 กิโลกรัม สำหรับดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ และใส่เฉพาะแถวปลูก ซึ่งระยะนี้หญ้าหรือวัชพืชจะงอกตามมาด้วย ควรดายหญ้าปรับพื้นดินให้เสมอและใส่ปุ๋ยคาวเดียวกัน

จากการศึกษาการใช้ธาตุอาหารจากดินของแต่งโมและผลผลิตที่ได้ต่อไร่ พบว่าในเนื้อที่ปลูกแต่งโม 1 ไร่ แต่งโมจะให้ผลผลิตไร่ละ 8,000 กิโลกรัม หรือ 8 ตัน แต่งโมทั้ง 8 ตันนี้จะใช้ธาตุไนโตรเจน (N) จากดินไป 19 กิโลกรัม ใช้ธาตุฟอสฟอรัส (P_2O_5) 11.2 กิโลกรัม และใช้ธาตุโปแตสเซียม (K_2O) 30 กิโลกรัม ซึ่งจะเห็นได้ว่าแต่งโมใช้ธาตุโปแตสเซียมจากดินไปมากที่สุด รองลงมาคือธาตุไนโตรเจน และที่ใช้ น้อยที่สุดคือฟอสฟอรัส ปริมาณแร่ธาตุอาหารที่รากแต่งโมดูดซับจากดินไปใช้นั้น มีปริมาณมากกว่าธาตุอาหารในปุ๋ยสูตร 13-13-21 อัตราใส่ 100 กิโลกรัมต่อไร่ จึงสามารถกล่าวได้ว่าแต่งโมเป็นพืชที่ใช้ธาตุอาหารจากดินมากที่สุดชนิดหนึ่ง ฉะนั้นการปลูกแต่งโมให้ได้รับผลสำเร็จ ต้องใส่ปุ๋ยมาก ตารางที่ 2.5 จะแสดงการใส่ปุ๋ยให้กับต้นแต่งโมโดยแยกแม่ปุ๋ยเดี่ยวๆ ไม่ได้ใช้ปุ๋ยสูตร เอ็น พี เค โดยใส่ตามระยะเวลาที่ต้นแต่งโมต้องการใช้

การใส่ปุ๋ยเสริมครั้งที่ 1	ใส่แบบโรยรอบต้นด้วยยูเรีย ใส่เมื่อต้นแต่งโมมีใบจริงประมาณ 5 ใบ หรือ 20 วันหลังปลูก
การใส่ปุ๋ยเสริมครั้งที่ 2	ใส่ปุ๋ยยูเรียด้านข้างแถวของต้นแต่งโม ใส่เมื่อเถาแต่งโมทอดยาวได้ประมาณ 1 ฟุต หรือประมาณ 25 วันหลังปลูก ควรพรวนดินและจัดเถาแต่งโมก่อน แล้วจึงใส่ปุ๋ย แล้วปิดคลุมด้วยฟาง
การใส่ปุ๋ยเสริมครั้งที่ 3	ใส่ปุ๋ยยูเรียและโปแตสเซียมคลอไรด์ โดยใส่ด้านข้างแถวของต้นแต่งโม เมื่อเถาแต่งโมมีความยาวประมาณ 3 ฟุต หรืออายุประมาณ 30 วัน

^๑ ธวัช ลวะเปารยะ, "การปลูกแต่งโม," วารสารพืชสวน 13, 1 : 5-6.

ตารางที่ 2.6 แสดงการใส่ปุ๋ยต่อไร่ต่อฤดูกาลตามความต้องการธาตุอาหารตามธรรมชาติของ
ต้นแตงโม โดยแยกแม่ปุ๋ยเดี่ยวๆ

ชนิดปุ๋ย	ปริมาณปุ๋ย ทั้งหมด (กก.)	ปุ๋ยใส่รองพื้น (กก.)	ปุ๋ยที่ใส่เสริมภายหลังการเจริญเติบโต (กก.)		
			ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3
ปุ๋ยคอก	2,400	1,600	-	800	-
ปุ๋ยยูเรีย	32	12	4	8	8
ปุ๋ยทริปเปิลซูเปอร์ฟอสเฟต	24	24	-	-	-
ปุ๋ยโปแตสเซียมคลอไรด์	28	16	-	-	12

ที่มา : ธวัช ลวะเปารยะ, "การปลูกแตงโม," วารสารพืชสวน, 13,1 : 1-14.

1.3.3 การจัดการเถาแตงโม

ถ้าปล่อยให้เถาแตงโมเลื้อยและแตกแขนงไปตามธรรมชาติ เถาแตงโมแต่ละต้นจะเลื้อยทับกัน และช้อนกันจนหนาแน่น ทำให้ผลผลิตต่อไร่ลดลง เนื่องจากแมลงผสมพันธุ์ได้ไม่ทั่วถึง นอกจากนี้การจัดการเถาแตงโมยังทำเพื่อป้องกันเถาแตงโมมีวนบิดไปกับความแรงของลม ซึ่งจะทำให้เถาแตกได้ ฉะนั้นเมื่อเถาแตงโมเจริญเติบโตไปจนเถามีความยาว 1-2 ฟุต หรือในช่วงอายุ 25 วัน ควรมีการจัดการเถาให้เลื้อยไปในทางเดียวกันเข้าหากกลางร่อง แขนงย่อยที่แตกเพิ่มออกมาควรปลิดทิ้งให้หมด เพื่อไม่ให้เถาแตงโมทับกันและทำให้แตงโมมีโอกาสได้รับแสงแดดทั่วทั้งต้น รวมทั้งสะดวกต่อการดูแลรักษา การบังคับเถาแตงโมให้ใช้ไม้ไผ่เหลาเป็นตอกเล็กๆ ปักโค้งค่อม เพื่อยึดเถาแตงโมให้เลื้อยไปในทิศทางที่ต้องการ

1.3.4 การตัดดอกแตงโมหรือการช่วยผสมเกสรด้วยมือ^๑

แตงโมเป็นพืชพวกผสมข้ามดอก (xenogamous plant) และ

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า 9.

ผสมติดเป็นผลได้โดยแมลงเป็นตัวช่วยผสม หรือผสมติดได้ด้วยลมพัดพาละอองเกสรตัวผู้ไปตกบนเกสรตัวเมีย แต่เป็นไปได้น้อยมาก นอกจากนี้ยังพบว่าอัตราส่วนของดอกตัวผู้กับดอกตัวเมียจะเป็น 7 ต่อ 1 เกษตรกรจึงมักประสบปัญหาแตงโมไม่ติดผล เพราะใช้ยาฆ่าแมลงฉีดพ่นต้นแตงโมมากและไม่เลือกเวลาฉีดทำให้แมลงที่ช่วยผสมเกสร เช่น ผึ้ง ถูกยาฆ่าแมลงตายหมด จึงเกิดปัญหาไม่มีแมลงช่วยผสมเกสร จึงต้องใช้คนช่วยผสมเกสรให้ การผสมเกสรจะทำเมื่อแตงโมมีการเจริญเติบโตจนมีอายุประมาณ 30 วัน ให้เลือกดอกตัวเมียที่อยู่ระหว่างข้อที่ 9-21 ของแต่ละแขนงของเถาแตงโม และเลือกช่วงเวลาที่ยอดดอกตัวเมียเริ่มบาน ซึ่งจะอยู่ในช่วงเวลา 06.00 น. ถึง 10.00 น. ซึ่งหลังจากเวลา 10.00 น.ไปแล้ว ดอกตัวเมียจะหุบและไม่ยอมรับการผสมเกสรอีกต่อไป การผสมเกสรทำได้โดยเด็ดดอกตัวผู้ที่บ้านมารีดกลีบดอกสีเหลืองออก ซึ่งจะทำให้แลเห็นอับเรณู และละอองเกสรตัวผู้เกาะอยู่ทั่วไป จากนั้นจึงควักดอกตัวผู้ลงบนดอกตัวเมีย โดยให้ละอองเกสรตัวผู้ติดบนยอดเกสรตัวเมีย

1.3.5 การปลิดผลทิ้ง

หลังจากที่ได้ทำการต่อดอกให้กับแตงโม ประมาณ 10 วัน รังไข่ที่ติดดอกจะขยายเป็นผลเล็ก ๆ ควรเลือกไว้ผลหรือตัดผลในช่วงนี้ เพราะแตงโมผลแรกที่เกิดจากเถาหลัก (mesial vine) ส่วนใหญ่มีขนาดเล็กและคุณภาพต่ำ จึงควรเด็ดทิ้งตั้งแต่ลูกยังเล็ก ๆ และแตงโมที่มีลักษณะผลบิดเบี้ยวก็ควรปลิดทิ้งด้วย ควรเลี้ยงต้นแตงโมไว้ให้มีเถาละ 1 ผลเท่านั้น นอกนั้นปลิดทิ้งให้หมดเพื่อต้องการให้ผลที่เหลืออยู่สมบูรณ์ที่สุด เถาแตงโมเถาหนึ่งๆ อาจติดเป็นผลได้หลายผล ควรเลือกผลที่มีก้านช่้วผลขนาดใหญ่ และรูปทรงผลได้รูปสม่ำเสมอทั้งผลไว้ ซึ่งจะทำให้ได้ผลแตงโมที่มีขนาดใหญ่และคุณภาพดี เพราะขนาดก้านช่้วผลมีความสัมพันธ์กับขนาดของผล ถ้าก้านช่้วผลใหญ่ ผลจะใหญ่ ถ้าก้านช่้วผลเล็ก ผลจะเล็ก

1.3.6 การรองผลและกลับผลแตงโม

ดอกตัวเมียของแตงโมที่ได้รับการผสมเกสรอย่างสมบูรณ์ก็จะเจริญเติบโตต่อไปและเมื่อผลแตงโมเติบโตจนมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 6 นิ้ว หรือมีอายุได้ประมาณ 50 วันหลังจากวันปลูก เกษตรกรจะเอาฟางรองใต้ผล เพื่อไม่ให้ผิวผลสัมผัสกับดินโดยตรง และจะกลับผลแตงโมให้ด้านที่สัมผัสฟางถูกแสงแดดก่อนเก็บเกี่ยว 10 วัน เพื่อให้ผลแตงโมมีสีสม่ำเสมอทั่วทั้งผล และมีความหวานเพิ่มมากขึ้นด้วย

1.4 การเก็บผลแดงโม

แดงโมหลังจากปลูกจนมีอายุได้ประมาณ 65 วัน หรือ 35 วันหลังจากการต่อดอกก็เริ่มเก็บเกี่ยวได้ การเก็บเกี่ยวต้องอาศัยความรู้ความชำนาญและประสบการณ์อย่างมาก โดยปกติเกษตรกรส่วนมากอาศัยความชำนาญจากการตัดฟังเสียงที่ผลแดงโมเป็นหลัก ส่วนประกอบอื่นที่ช่วยพิจารณาด้วย มีดังนี้

1.4.1 การนับอายุ ขึ้นอยู่กับอุณหภูมิของอากาศ แแดงโมพันธุ์ชูการ์เบปี้จะเก็บเกี่ยวได้เมื่อมีอายุประมาณ 60-65 วัน หรือหลังจากดอกบานประมาณ 35 วัน

1.4.2 การสังเกตมือเกาะ แแดงโมที่แก่จัดและพร้อมที่จะเก็บเกี่ยวได้ มือเกาะที่อยู่ใกล้กับหัวผลจะแห้งและเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาล ส่วนที่แห้งนี้จะเป็บบางส่วนจากปลายเข้าหาโคน

1.4.3 การสังเกตหัวผล แแดงโมที่แก่จัด ส่วนที่เป็นหัวผลจะเริ่มแห้งเหี่ยวยุบตัว และรัดเป็นร่อง

1.4.4 การสังเกตผิวสีนวลของผลที่จางลงมากกว่าปกติ ผิวแดงโมที่แก่จัดจะแสดงว่าแดงโมเริ่มแก่

1.4.5 การตัดฟังเสียง ความอ่อนแก่ของแดงโมวัดได้จากการฟังเสียงโดยตีหรือตบเบาๆ ถ้ามีเสียงผลระหว่างก้านกับทิว แแดงโมจะแก่พอดี (แก่ 75 เปอร์เซ็นต์) มีเนื้อเป็นทราย ถ้ามีเสียงก้านในใสแสดงว่าแดงโมยังอ่อนอยู่ และถ้ามีเสียงทิวเหมือนมีลมอยู่ข้างในแสดงว่าแดงโมแก่จัดเกินไปหรือที่เกษตรกรเรียกว่า "แดงไส้ลม"

1.4.6 การผ่าดู เป็นวิธีที่แน่นอนที่สุด เนื่องจากผลแดงโมที่อยู่ในข้อเดียวกันของต้นที่ปลูกพร้อมกัน ส่วนใหญ่แล้วมักจะแก่พร้อมกัน อย่างเช่น ผลที่เกิดในข้อที่ 9 แก่เนื้อเป็นสีแดงแล้ว จะสามารถตัดแดงโมในข้อที่ 9 ของทุกเถาได้หมดและจะสามารถตัดผลในข้อถัดไปได้อีก หลังจากตัดมีดแรกไปแล้ว 4 วัน

2. วิธีการปลูกแดงโมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นแหล่งปลูกแดงโมมากที่สุดในประเทศไทย เนื่องจากสภาพภูมิอากาศและสภาพภูมิประเทศที่เหมาะสม ประกอบกับในภาคอื่นสามารถปลูกพืชอย่างอื่นได้ดีกว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกแดงโมเป็นพืชหมุนเวียน โดยปลูกเป็นประจำในช่วงตอนกลางก่อนไปทางปลายฤดูฝนและปลูกหลังนา เช่น จังหวัดอุบลราชธานีในเขตอำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดกาฬสินธุ์ในเขตอำเภอสว่างแดนดิน และจังหวัดร้อยเอ็ดในเขตอำเภอโพนทอง แต่บางท้องที่จะปลูกแดงโมในช่วงกลางฤดูฝนและหลังเก็บเกี่ยวข้าวในนาแล้ว ทั้งนี้เนื่องจากมีสภาพแวดล้อมที่

เหมาะสม ภูมิอากาศค่อนข้างแห้งแล้งและมีฝนตกน้อย จึงสามารถปลูกแตงโม ได้ดีแม้ในฤดูฝน เช่น จังหวัดนครราชสีมา ในเขตอำเภอขามทะเลสอ อย่างไรก็ตามวิธีการปลูกแตงโม ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะแตกต่างไปจากวิธีการปลูกในภาคอื่น ดังนี้ คือ

2.1 การเตรียมดินปลูก

เนื่องจากเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมักมีการปลูกพืชอื่นหมุนเวียน สลับกับการปลูกแตงโม และจากการสัมภาษณ์ก็พบว่า เกษตรกรมักไม่ปลูกแตงโมซ้ำในที่เดิมในรอบ การปลูกถัดไป โดยจะเว้นไป 1-2 ปี แต่บางท้องที่ที่มีเกษตรกรบางรายปลูกแตงโมซ้ำที่เดิม 2 ปี แล้วจึงหาแหล่งปลูกแตงโมใหม่ เนื่องจากการปลูกแตงโมซ้ำที่เดิมหลายๆปี จะทำให้เกิดปัญหาเรื่อง โรคและแมลงศัตรูสะสมในดิน ส่งผลให้ผลผลิตแตงโมต่อไร่ลดลง

เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีอาชีพหลักคือทำนา ดังนั้นพื้นที่ปลูกแตงโมส่วนใหญ่จะเป็นที่นา และเกษตรกรมักปลูกแตงโมหลังนา ดังภาพที่ 2-6 แต่ก็มีเกษตรกรบางส่วนที่ปลูกแตงโมสลับกับการปลูกถั่วฝักยาวและปลูกมันสำปะหลัง เช่น ในจังหวัดนครราชสีมา (ภาพที่ 2-7) หรือบางครั้งเกษตรกรอาจหาแหล่งปลูกอื่นๆ เมื่อได้ที่ เหมาะสมแล้วเกษตรกรจะดายหญ้าและทิ้งตากแดดไว้จนแห้งอีกประมาณ 2-3 วัน เมื่อหญ้าแห้ง ดีแล้วจะเผาทิ้ง การเตรียมดินจะไถพลิกหน้าดิน จากนั้นตากดินไว้ประมาณ 7-15 วัน เพื่อให้ดินแห้งสนิทเป็นการฆ่าวัชพืชและเชื้อโรคในดิน แล้วจึงไถพรวนปรับสภาพหน้าดินอีกครั้ง อัตรา ค่าจ้างไถจะคิดเหมาไร่ละประมาณ 100-150 บาทต่อการไถ 1 ครั้ง การไถครั้งที่ 2 นี้ จะแตกต่างกันในแต่ละท้องที่ แต่เกษตรกรส่วนใหญ่จะไถโดยให้ดินที่ไถกลบเข้าหากันเป็นร่อง ความ ยาวขนานไปกับความยาวของพื้นที่ เพื่อจะได้สามารถปลูกแตงโมได้เป็นแนวเดียวกัน ระยะระหว่าง หลุมประมาณ 2.0x2.5 เมตรและ 1.8x2.0 เมตร ซึ่งจะปลูกแตงโมได้ประมาณ 320-440 หลุม ต่อไร่ การไถจะไถลึกประมาณ 30-50 เซนติเมตร เพื่อให้หน้าดินโปร่ง ร่วนและลึก และจะเริ่ม ปลูกทันทีหลังการไถครั้งที่ 2

2.2 การเตรียมหลุมปลูกและการปลูก

เมื่อเตรียมดินเสร็จเรียบร้อยแล้วจึงเตรียมหลุมปลูก การเตรียมหลุม ปลูกจำเป็นต้องจ้างแรงงานจากภายในหมู่บ้านหรือจากนอกหมู่บ้านมาช่วยปลูกเพื่อให้ดินแตงโมมี การเจริญเติบโตสม่ำเสมอสะดวกแก่การดูแลรักษาและการเก็บเกี่ยวแตงโม ในการปลูกแตงโม เกษตรกรต้องขุดหลุมลึกประมาณ 30-50 เซนติเมตร กว้างยาวประมาณ 30-50 เซนติเมตรเช่น เดียวกัน มีลักษณะเป็นวงกลม (ความกว้างและความยาวที่เท่ากันของหลุม) เป็นแถวขนานไปตาม ความยาวของพื้นที่ ซึ่งจะ ได้จำนวนหลุมเท่าใดขึ้นกับระยะระหว่างแถวและระยะระหว่างหลุม

ภาพที่ 2-6 การปลูกแตงโมแบบหยอดเป็นแถวในขั้นที่ ๑

ภาพที่ 2-7 ไร่แตงโม

ซึ่งถ้ามีระยะระหว่างหลุมเท่ากับ 2x2 เมตร จะได้จำนวนหลุมประมาณ 400 หลุมต่อไร่ จากนั้นใส่ปุ๋ยคอกพร้อมกับปุ๋ยวิทยาศาสตร์สูตร 13-13-21 ในอัตรา 1 ช้อนโต๊ะ หรือ 20-30 กรัมต่อหลุม คลุกกับดินที่ขุดแล้วพรวนดินให้เป็นเนินทำการหยอดเมล็ดพันธุ์ลงในหลุม หลุมละ 3-5 เมล็ดขึ้นกับระยะระหว่างหลุม เพราะเมล็ดพันธุ์แดงโมส่วนใหญ่จะมีเปอร์เซ็นต์ความงอกประมาณ 80-90% ดังนั้นต้นแดงโมจะงอกขึ้นมาน้อยกว่าจำนวนเมล็ดที่หยอดลงไป หรือต้นแดงโมที่งอกขึ้นมาบางต้นอาจไม่แข็งแรงซึ่งเกษตรกรต้องถอนทิ้งไป เหลือไว้เฉพาะต้นที่แข็งแรงเพื่อให้ได้ผลแดงโมที่มีคุณภาพ การปลูกในระยะแรกต้องพ่นยาป้องกันหลุมด้วยเพื่อป้องกันและกำจัดเพลี้ยไฟและแมลงปากดูดอื่นๆ โดยใช้ฟูราดาน 3%จี หรือคูราแทร์ 3%จี อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งจะป้องกันได้ประมาณ 15-20 วัน หลังจากนั้นต้องใช้วิธีพ่นทางใบต่อไป

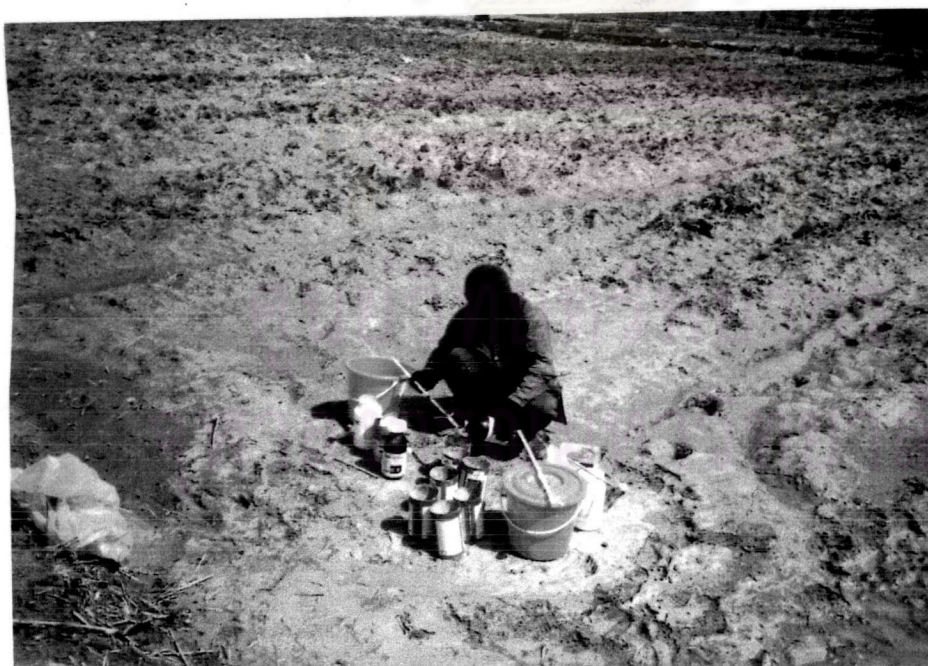
2.3 การดูแลรักษา

2.3.1 การให้น้ำ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การปลูกแดงโมปีซึ่งจะปลูกในช่วงกลางค่อนไปทางปลายฤดูฝนจะอาศัยน้ำฝนในการเจริญเติบโตระยะแรก อาศัยความชื้นในดินและจากหมอกสำหรับการเจริญเติบโตระยะต่อมาซึ่งเป็นการปลูกโดยไม่ต้องรดน้ำ สำหรับการปลูกแดงนอกฤดูการปลูกแดงนอกฤดูจะเป็นการปลูกหลังการเก็บเกี่ยวข้าวหน้าปี สภาพพื้นที่ปลูกจึงเป็นพื้นที่นาและมีน้ำไหลผ่าน อย่างไรก็ตามเกษตรกรจะไม่รดน้ำ แต่จะมีการฉีดพ่นยาป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ทำให้ต้นแดงโมได้รับน้ำไปพร้อมๆกันด้วย

2.3.2 การใส่ปุ๋ย เกษตรกรจะใส่ปุ๋ยครั้งที่ 2 (ครั้งแรกใส่รองก้นหลุม) เมื่อแดงโมมีอายุประมาณ 15 วันหลังปลูก หรือเมื่อมีใบจริงประมาณ 2-3 ใบ โดยเกษตรกรจะใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 13-13-21 โดยใส่แบบโรยเป็นแถวทั้งสองข้างของแถวปลูกแล้วพรวนดิน ในระยะนี้วัชพืชจะงอกตามมาด้วย เกษตรกรต้องปรับพื้นที่ เพื่อให้ดินที่ปลูกเสมอกันไม่เป็นหลุมเป็นบ่อให้น้ำขัง เพราะแดงโมไม่ชอบน้ำขังและพร้อมกันก็กำจัดวัชพืชไปด้วย ต่อจากนั้นจะใส่ปุ๋ยเสริมทางใบโดยฉีดพ่นอาทิตย์ละ 1 ครั้ง หรือทุกครั้งหลังฝนตก

2.3.3 การผลิตผลกิ่ง แแดงโมที่ยังโตไม่เต็มที่ ถ้าให้ติดลูกตั้งแต่ออกดอกชุดแรก ลูกแดงโมที่ได้อาจเล็กเกินไป เกษตรกรจึงเด็ดลูกชุดแรกออก

2.3.4 การป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรู โรคและแมลงศัตรูที่เกิดกับ
 แตงโมมีมากมายดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เกษตรกรจะพยายามไม่ปลูกแตงโมในพื้นที่ที่เคยปลูกแตง-
 โมมาแล้วของฤดูกาลปลูกแตงโมก่อน แต่จะกลับมาปลูกในพื้นที่เดิมในอีกฤดูกาลปลูกแตงโม เป็น
 เช่นนี้สลับกันไป หรือบางรายปลูกแตงโมหลังนาหรือปลูกเป็นพืชหมุนเวียนสลับกับการปลูกมันสำปะหลัง
 ถั่วฝักยาว หรือพืชผักอายุสั้นอื่นๆ แล้วปลูกแตงโมในฤดูกาลต่อมา จึงทำให้เกิดการสะสมของโรค
 และแมลงศัตรูพืช โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพลี้ยไฟหรือเพลี้ยแดงที่ทำให้เป็นโรคยอดตั้งหรือ ใ้โต้ง
 และเชื้อราที่ทำให้เป็นโรคเถาเหี่ยว โรคและแมลงเหล่านี้เกษตรกรจะพบอยู่เสมอและจะฉีดยา
 ป้องกันและกำจัดทุกๆ 4-7 วัน ดังภาพที่ 2-8 และภาพที่ 2-9 และหากเป็นฤดูฝนจะฉีดทุกครั้ง
 หลังฝนตก เนื่องจากฝนจะชะล้างยาที่จับใบพืชอยู่ออกหมด เกษตรกรจึงต้องฉีดพ่นยาใหม่ทุกครั้ง
 ซึ่งทำให้ต้นทุนด้านยาปราบศัตรูพืชเพิ่มสูงขึ้น

ภาพที่ 2-8 การผสมปุ๋ยเสริมทางใบและยาปราบศัตรูพืช

ภาพที่ 2-9 การฉีดพ่นปุ๋ยเสริมทางใบ และยาปราบศัตรูพืช

2.3.5 จากการสัมภาษณ์เกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าเกษตรกรมีการดูแลรักษาต้นแตงโมตั้งแต่ที่กล่าวมาข้างต้น ได้แก่ การจัดเถาแตงโม การตัดดอกแตงโมหรือการช่วยผสมเกสรด้วยมือ เป็นต้น ยกเว้นการรองผลและการกลับผลแตงโมเพราะเกรงว่าบริเวณผลแตงโมที่ถูกกลับขึ้นมาจะเน่าเสียหาย

2.4 การเก็บผลแตงโม

หลังจากปลูกแล้ว 60-65 วัน แตงโมจะแก่และเก็บผลได้ การเก็บเกี่ยวแตงโมที่แก่จัดเต็มที่ จะสังเกตที่มือเกาะของข้อที่อยู่ข้างบนและล่างซึ่งจะเขียวและขนตามก้านแตงโมจะร่วง ถ้าใช้มีดเคาะจะมีเสียงดังโปรงๆ เกษตรกรสามารถเก็บผลแตงโมได้อย่างมาก 3 รุ่น ซึ่งเรียกการเก็บแตงโมแต่ละครั้งว่า "มีด" การเก็บแตงโมแต่ละมีดจะห่างกันประมาณ 5-7 วัน

การป้องกันกำจัดโรคและแมลง

1. โรค โรคที่เป็นอันตรายสำหรับการปลูกแตงโมมีดังนี้

1.2 โรคเหี่ยวของแตงที่เกิดจากเชื้อราฟิวซาริแยม (Fusarium Wilt)¹⁰

สาเหตุ เกิดจากเชื้อรา *F. bulvegenum* var. *niveum* ซึ่งเชื้อนี้สามารถอาศัยอยู่ในดินได้นานและจะเข้าทำลายพืชทางระบบรากหรือบริเวณโคนต้น การทำลายของเชื้อชนิดนี้จะเข้าไปขัดขวางการดูดน้ำของพืช ทำให้พืชไม่สามารถดูดน้ำไปเลี้ยงส่วนต่างๆ ของลำต้นได้เพียงพอ พืชจะแสดงอาการเหี่ยวเฉา

อาการของโรค โรคนี้สามารถเกิดขึ้นได้ทุกระยะของการเจริญเติบโตของแตงโม แต่มักพบบ่อยที่สุดคือช่วงหลังจากแตงโมเริ่มติดผลแล้ว อาการในระยะเริ่มแรก ใบแก่ของแตงโมจะเริ่มเปลี่ยนเป็นสีเหลือง ต่อมาแสดงอาการเหี่ยวเฉาโดยเริ่มจากยอดลงมา และจะเหี่ยวตลอดทั้งเถาในเวลาอันรวดเร็ว บริเวณโคนเถาเหนือโคนก้านใบที่ใกล้กับผิวดินจะแตกตามแนวยาวเป็นสีน้ำตาลและมีเมือกซึมออกมา เมื่อขุดรากหรือบริเวณโคนต้นมาผ่าดูจะพบว่าบริเวณท่อน้ำเลี้ยงน้ำเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาล และมักพบเถาแตงโมเหี่ยวเป็นหย่อมๆ

การป้องกันกำจัด

1.1.1 ไม่ควรปลูกแตงโมซ้ำที่เดิม

1.1.2 คลุกเมล็ดพันธุ์ด้วยสารเคมี ไดเทนเอ็ม 45 (สีชมพู) อัตรา 15 กรัมต่อเมล็ดพันธุ์ 1 กิโลกรัม ก่อนนำไปปลูก

1.1.3 ใช้ปูนขาวหรือหินฟอสเฟตใส่เพื่อแก้ความเป็นกรดของดินในอัตราไร่ละ 100 กิโลกรัม

1.1.4 ใช้สารเคมีไดเทนเอ็ม45 80 % WP 20-30 กรัมต่อน้ำ 20 ลิตร ฉีดพ่นเมื่อสังเกตเห็นว่าพืชเริ่มแสดงอาการ

1.1.5 ใช้สารเคมีกลุ่มพีซีเอ็นบี เช่น เทอราคลอร์ ในอัตรา 60 ซีซี ต่อน้ำ 20 ลิตร ราดลงในหลุมแตงโมที่เกิดโรคและบริเวณข้างเคียง ทุก 7 วัน

¹⁰ บรรจง นวลพลับ, บรรณาธิการ, แตงโม. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มิตรสยาม, 2530), หน้า 37-38.

1.2 โรคเหี่ยวที่เหี่ยวที่เกิดจากเชื้อแบคทีเรีย (Bacterial Wilt)¹¹

สาเหตุ เกิดจากเชื้อแบคทีเรีย Erwinia tracheiphila แบคทีเรียชนิดนี้จะอาศัยอยู่ในตัวของแมลงเต่าแตงแดงและเต่าแตงดำ ต้นแตงโมได้รับเชื้อจากการกัดกินของแมลงเต่าแตงนี้ เมื่อเชื้อแบคทีเรียเข้าสู่ต้นแตงโมทางแผลที่แมลงเต่าแตงกัดกินก็จะเพิ่มปริมาณขึ้นอย่างรวดเร็ว แล้วกระจายตัวเข้าสู่ท่อน้ำและอาหารของแตงโม ดังภาพที่ 2-10

อาการของโรค ลักษณะที่มองเห็นได้ครั้งแรก คือใบจะเหี่ยวลงทีละใบ การเหี่ยวจะเหี่ยวจากปลายเถามาหาโคนเถาในเถาใดเถาหนึ่ง เมื่อเหี่ยวมาถึงโคนเถาก็จะเหี่ยวพร้อมกันหมดทั้งต้น แต่ใบยังคงเขียวอยู่ และพืชตายในทันทีที่พืชเหี่ยวทั้งต้น เนื่องจากเชื้อแบคทีเรียเข้าไปอุดตันน้ำเลี้ยงในต้นแตงโม ถ้าเอามัดเถาตามยาวดูจะเห็นว่ากลางลำต้นในเถาจำนวนมากกว่าปกติ ดังภาพที่ 2-11

การป้องกันกำจัด โรคนี้มีเต่าแตงเป็นพาหะนำเชื้อ ควรใช้สารเคมีป้องกันแมลงเต่าแตง เช่น เซฟวิน 85 85% WP อัตรา 20-30 กรัมต่อน้ำ 20 ลิตร ฉีดพ่นทุกสัปดาห์เมื่อพบว่าต้นแตงโมบางส่วน เริ่มเป็นโรคนี

1.3 โรคราน้ำค้าง (Downy Mildew)¹²

สาเหตุ เกิดจากเชื้อรา Pseudoperonospora cubensis จะพบระบาดในช่วงฤดูฝนและฤดูหนาว แพร่โดยสปอร์ของเชื้อรา เมื่อมีความชื้นเกือบ 100% และอุณหภูมิประมาณ 22 องศาเซลเซียส หลังจากเชื้อเข้าทำลาย 7 วันจะแสดงอาการให้เห็น

อาการของโรค ในระยะแรกใบมีรอยช้ำเป็นจุดสีขาวซึ่งจะกลายเป็นสีเหลืองและสีน้ำตาลประปรายทำให้ใบแห้งและเหลือง ถ้าอากาศชื้นด้านท้องใบจะมีกลุ่มของราสีม่วงอมเทาเกาะเป็นกลุ่มอยู่ เมื่อใบแก่ตายเชื้อก็จะไปทำลายใบอ่อนต่อไป เมื่อใบแห้งหมดผลที่เกิดตามมาก็คือ แตงติดผลต่ำ และคุณภาพผลแก่ก็ต่ำด้วย

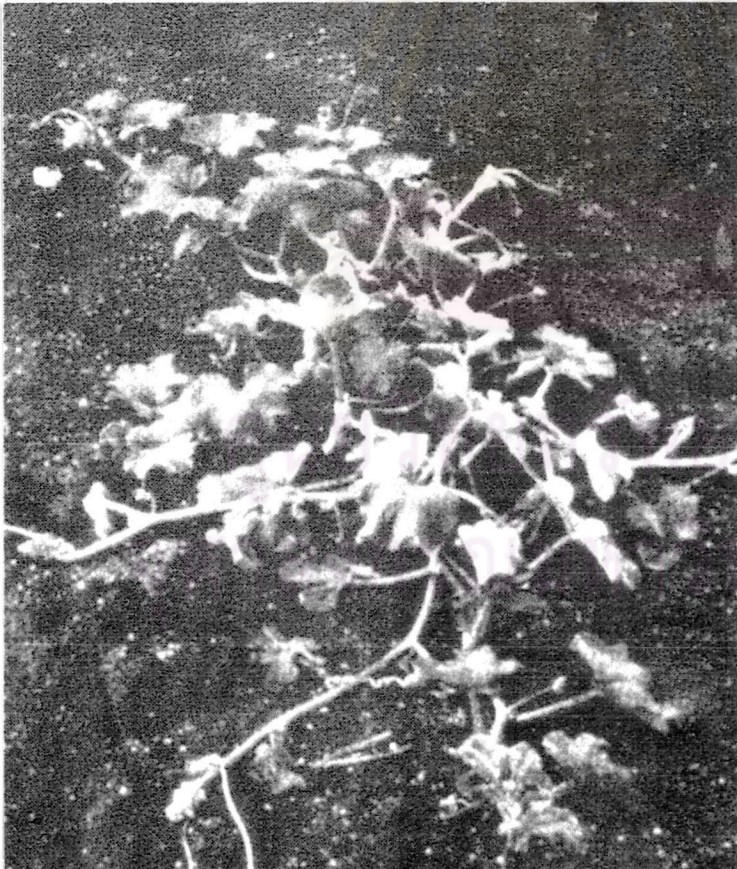
การป้องกันกำจัด ก่อนปลูก คลุกเมล็ดพันธุ์ด้วย เมทาแลคซิล ชื่อการค้า เช่น เอพรอน 35% SD อัตรา 7 กรัมต่อเมล็ด 1 กิโลกรัม ต่อมาเมื่อแตงมีอายุได้ 20 วัน ฉีดพ่นด้วยสารเคมี แมนโคเซบ สารเคมีคอปเปอร์ออกซีคลอไรด์ สารเคมีแคปตาโฟล อย่างไม่อย่างหนึ่งทุกอาทิตย์ ตามอัตราที่กำหนด ฉีดพ่นประมาณ 3-4 ครั้ง

¹¹ วัช ลวะเปารยะ, "การปลูกแตงโม," วารสารพืชสวน 13, 1 : 11-12.

¹² กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, คู่มือการป้องกันกำจัดโรคพืชด้วยสารเคมี. (กรุงเทพมหานคร : กรมส่งเสริมการเกษตร, หน้า 49.

ภาพที่ 2-10 แมลงเต่าแตงแดงกัดกินใบแตงโม

ภาพที่ 2-11 โรคเหี่ยวของแตงจากเชื้อแบคทีเรียจะเหี่ยวตายอย่างรวดเร็ว แต่ใบยังเขียวอยู่

1.4 โรคราแป้ง (Powdery Mildew)¹³

สาเหตุ เกิดจากเชื้อรา Oidium sp.

อาการของโรค ใบและเถาแตงโมจะเป็นขุยสีขาวปกคลุมเห็นได้ชัด นานไปใบจะมีสีเหลืองและแห้งตายมาก ในช่วงที่ผลกำลังโตในสภาพที่อากาศชื้นและมีหมอกมาก

การป้องกันกำจัด ใช้สารเคมีที่กำจัดเชื้อรา ได้แก่ คอปเปอร์อีออกไซด์ลอร์ อัตราน้ำ 50 กรัมต่อน้ำ 20 ลิตร พ่นให้ทั่วทุก 5-7 วัน

1.5 โรคน้ำแตรกโนส (Anthracnose)¹⁴

สาเหตุ เกิดจากเชื้อรา Colletotrichum sp. โรคนี้ระบาดมากในแปลงปลูกแตงโมที่ฝนตกชุก หรือมีความชื้นในอากาศสูง เป็นเชื้อที่สามารถติดต่อและถ่ายทอดไปกับเมล็ดได้ด้วย เกษตรกรมักเรียกโรคนี้ว่า โรคน้ำแตรกโนส สามารถเกิดกับแตงโมได้เกือบทุกส่วน เช่น ใบ ดอก และลำต้น

อาการของโรค ใบแตงโมที่เป็นโรคนี้อาจสังเกตเห็นเป็นแผลจุดสีน้ำตาลค่อนข้างกลม กระจายอยู่ทั่วทั้งใบ ต่อมาแผลจะขยายใหญ่ขึ้น ขอบใบเริ่มแห้งและแห้งกรอบตาย อาการที่เกิดกับต้นจะมีแผลเป็นทางยาวเห็นเป็นจุดสีดำกระจายอยู่ที่บริเวณกลางแผล ส่วนอาการที่เกิดกับผลจะมีเมือกสีส้มอ่อนไหลเยิ้มออกมา ดังภาพที่ 2-12

ภาพที่ 2-12 แอนแทรกโนสที่ผลแตงโม

¹³ ดำรงค์ศักดิ์ ยิ้มจันทร์, "แตงโม," วารสารชุมชนทางเกษตร 1 (มีนาคม 2521) : 474.

¹⁴ บรรจง นวลพลับ, บรรณาธิการ, แตงโม, หน้า 38

การป้องกันกำจัด ทำได้โดยคัดเลือกเมล็ดปลูกจากต้นหรือแปลงที่ไม่เป็นโรคระบาดและขจัดซากตางโมหรือเศษวัชพืชที่เป็นโรคเผาทำลาย เนื่องจากเชื้อราสามารถเจริญอยู่ข้ามฤดูได้โดยอาศัยอยู่กับซากพืชหรือในดิน รวมทั้งฉีดพ่นด้วยยากำจัดเชื้อราเป็นระยะๆ ได้แก่ ไดแทนเอ็ม-45 หรือเบนเลทในอัตรา 20-30 กรัมต่อน้ำ 20 ลิตร ทุกๆ 5-7 วัน

1.6 โรคใบจุด (Leaf Spot)¹⁵

สาเหตุ เกิดจากเชื้อรา Cercospora sp.

อาการของโรค จะพบลักษณะใบเป็นจุดสีน้ำตาลคล้ายสะเก็ด ซึ่งจุดที่เกิดอาจมีลักษณะกลมหรือเหลี่ยมก็ได้ และขนาดของแผลอาจจะพบตั้งแต่แผลมีจุดขนาดเล็กๆ จนถึงจุดที่มีขนาดใหญ่ ปกติจะมีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 3 มิลลิเมตร ตรงกลางแผลมีสีขาว และลูกกลมไปทำให้ใบแห้งไปทั้งใบได้ ถ้าใช้แว่นขยายส่องดูบริเวณแผลอาจพบมีจุดศูนย์กลางดำ บริเวณแผลหรือพบลักษณะเป็นขุยสีดำหรือสีขาวบริเวณแผล

การป้องกันกำจัด ทำได้โดยขยายพันธุ์ปลูกด้วยเมล็ดที่ได้จากต้นที่ไม่เป็นโรคและทำลายแหล่งเพาะเชื้อหรือเศษซากพืชที่เป็นโรคโดยการเก็บเผาไฟทำลาย กำจัดวัชพืชในแปลงและรอบๆ แปลงให้หมดและหมั่นทำความสะอาดรักษาแปลงปลูก รวมทั้งฉีดด้วยยาฆ่าเชื้อราควรเป็นในกลุ่มของซีแนบ มาแนบ หรือแคปแทน ตามอัตรา

1.7 โรคใบด่างของแตง (CMV. หรือ Cucumber Mosaic Virus)¹⁶

สาเหตุ เกิดจากเชื้อไวรัส Marmor Cucumis var. vulgare

อาการของโรค มักพบกับใบอ่อนหรือใบยอด ทำให้ต้นแตงแสดงอาการแคระแกรน ใบแสดงอาการด่างเขียวสลับเขียวอ่อน และมีลักษณะย่น ขนาดของใบเล็กกว่าปกติ ต้นที่เป็นโรคจะให้ผลผลิตต่ำ โรคนี้สามารถถ่ายทอดได้ โดยมีเพลี้ยอ่อนเป็นพาหะ

การป้องกันกำจัด ทำได้โดยใช้เมล็ดพันธุ์ที่ปราศจากโรค และกำจัดต้นแตงที่แสดงอาการของโรคโดยการเผาทำลาย รวมทั้งฉีดพ่นด้วยสารเคมีไดเมทโซเอท อัตรา 30 ซีซี. ต่อน้ำ 20 ลิตร เพื่อกำจัดเพลี้ยอ่อน

1.8 โรคเน่าคอดินของต้นกล้า (Gummy Stem Blight)

สาเหตุ เกิดจากเชื้อราได้หลายชนิด เช่น Phytophthora sp.

¹⁵ เรืองเตียวกัน, หน้า 38-39.

¹⁶ สมศิริ แสงโชติ, โรคของพืชเศรษฐกิจพืชผัก. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ของนงทรี, 2532), หน้า 21.

อาการของโรค บริเวณส่วนโคนของต้นกล้าแตงโมที่อยู่ระดับดินจะมีลักษณะเป็นรอยช้ำสีน้ำตาล ซึ่งทำให้ต้นกล้าหักพับลงและอาจตายได้ โรคจะระบาดอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะแปลงปลูกที่ขึ้นและอยู่เสมอ ไม่มีทางระบายน้ำออก อากาศถ่ายเทไม่สะดวก ลักษณะยอดจะแห้งตายคล้ายกับถูกน้ำร้อนลวก ในสภาพที่มีอากาศเย็นและมีความชื้นสูง อาจพบเส้นใยสีขาวคล้ายปูยาลีของเชื้อราคลุมบริเวณที่เกิดโรค นอกจากนี้โรคนี้อาจเข้าทำลายพืชได้ตั้งแต่เป็นเมล็ดอยู่ โดยทำให้เมล็ดเน่าเสียไม่สามารถงอกได้

การป้องกันกำจัด ควรคลุกเมล็ดก่อนนำไปปลูกด้วยยาบางชนิด เช่น แคปแทน ซีแนบ หรือมาแนบ และไม่ควรปลูกซ้ำที่ปลูกเดิมเพื่อตัดวงจรของเชื้อโรค โดยวิธีปลูกพืชหมุนเวียนอันแทน

1.9 โรคเหาแตก

สาเหตุ เกิดจากพืชขาดธาตุโบรอน (boron deficiency)

อาการของโรค เนื่องจากธาตุโบรอนมีหน้าที่ในการเคลื่อนย้ายน้ำตาลในพืชและช่วยเสริมสร้างผนังเซลล์ของต้นแตงโม เมื่อขาดธาตุโบรอน ระบบการลำเลียงน้ำและแร่ธาตุอาหารถูกตัดขาด เป็นผลให้พืชเหี่ยวเฉา เซลล์ผิวของลำต้นจะแสดงอาการตาย พร้อมทั้งเกิดเป็นรอยแตก ซึ่งเป็นทางเข้าทำลายของเชื้อราอื่นๆ ได้ง่าย

การป้องกันกำจัด ใช้สารบอแรกซ์ (Borax) (10.6% โบรอน) ในอัตรา 1 กรัมละลายในน้ำร้อน 500 ซีซี. ฉีดพ่นให้ทั่วทั้งต้นพืชทุกสัปดาห์ หรือใส่ลงในดินในอัตรา 19.8 กิโลกรัม ต่อไร่

2. แมลง แมลงที่เป็นอันตรายสำหรับการปลูกแตงโม มีดังนี้

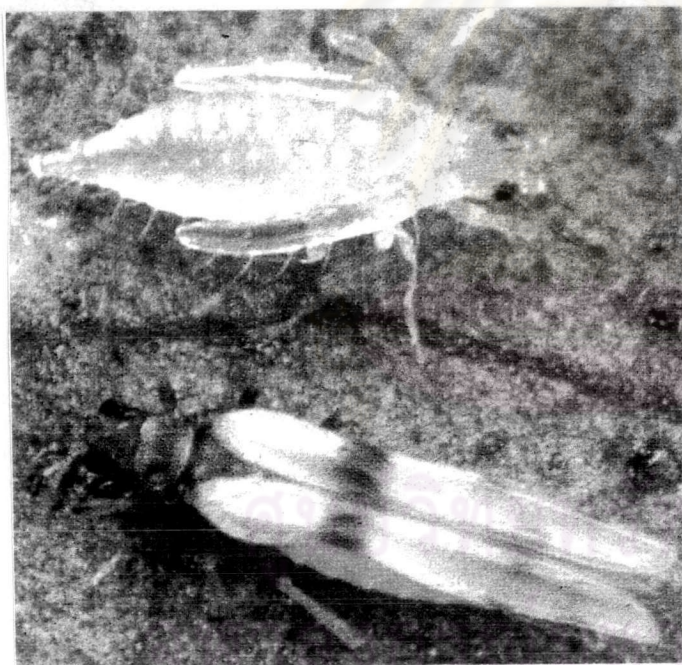
1.3 เพลี้ยไฟแตงโม หรือเพลี้ยแดง (Watermelon Thrips)¹⁷

ประกอบด้วยเพลี้ยไฟในสกุล Haplothrips ซึ่งพบว่ามีมากกว่า 1 ชนิด ลักษณะโดยทั่วไปเป็นแมลงขนาดเล็ก บอบบาง ยาว ขนาดโดยทั่วไปมีความยาวเพียงมิลลิเมตรเดียว ตัวอ่อนมีสีเหลืองคล้ายฟางข้าว ตัวแก่สีน้ำตาลปนดำ-แดง เคลื่อนไหวค่อนข้างเร็ว มักอาศัยอยู่ใต้ใบโดยเฉพาะใบอ่อน หรือไม้ที่แทรกตัวอยู่ตามยอด กาบใบ กลีบ ดอก เป็นต้น การเจริญเติบโตของเพลี้ยไฟตลอดจนอุปนิสัยอื่นที่น่าสนใจจะกล่าวได้ว่าเพลี้ยไฟมีธรรมชาติค่อนข้างแปลกและน่าระมัดระวังในการเข้าทำลายทำลายพืชผล เพลี้ยไฟจะเจริญเติบโตจากไข่ ตัวอ่อนและตัวแก่

¹⁷ อนันต์ วัฒนัญกรรม และ ศรีสุตา ไททอง, "เพลี้ยไฟแตงโมและการป้องกันกำจัด" วารสารโลกเกษตร 5, 25 : 70-72.

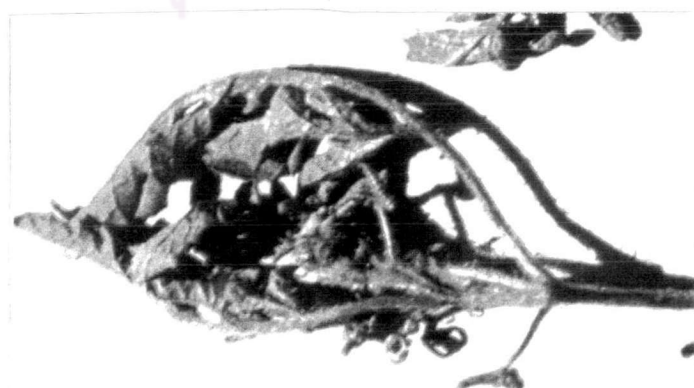
อย่างไรก็ตามเพลี้ยไฟอาจแพร่พันธุ์โดยไม่ต้องอาศัยการผสมพันธุ์ และหากในสภาวะคับขัน ตัวอ่อนที่ออกมาอาจมีอัตราส่วนเพศเมียค่อนข้างสูง นอกจากนี้เพลี้ยไฟยังมีชีวิตจักรค่อนข้างสั้น ดังนั้นในช่วงระยะเวลาอันสั้นเพลี้ยไฟอาจเพิ่มปริมาณได้อย่างรวดเร็ว ดังภาพที่ 2-13

ลักษณะการทำลาย ทั้งตัวอ่อน-แก่ ดูดน้ำเลี้ยงพืชเป็นอาหาร ทำให้เกิดแผลบริเวณที่ดูดน้ำเลี้ยง เมื่อพืชส่วนนั้นเจริญต่อมากจะกลายเป็นรอยด่างหรือแผลเป็น ซึ่งจะสังเกตเห็นได้ง่าย หากการทำลายที่เกิดกับแตงโมที่สังเกตเห็นในระยะแรกคือ อาการยอดตั้ง เกษตรกรจึงเรียกโรคนี้ว่า "โอ้โต้ง" คือยอดอ่อนประมาณ 1 ฟุต จากปลายจะตั้งขึ้น ดังภาพที่ 2-14 ยอดหดสั้นไม่เจริญ หากการทำลายรุนแรงจะสังเกตว่ามีใบหรือยอดไหม้ หรืออาจแห้งตายในที่สุด เพลี้ยไฟสามารถแพร่กระจายโดยอาศัยลมในการเคลื่อนย้าย โดยเพลี้ยไฟตัวแก่จะลอยตัวตามกระแสลมเมื่ออากาศมีอุณหภูมิสูงขึ้นและมีแสงสว่างเพียงพอ จึงมักสังเกตได้ว่าเพลี้ยไฟแพร่กระจายทำลายพืชผลอย่างรวดเร็วในช่วงระยะเวลาอันสั้น

ภาพที่ 2-13

ภาพขยายของเพลี้ยไฟแตงโม

ภาพที่ 2-14

ยอดแตงโมที่ถูกเพลี้ยไฟทำลาย
ทำให้ยอดตั้ง

การป้องกันกำจัด หมั่นตรวจดูเพลี้ยไฟตามบริเวณใต้ใบและยอด ปกติฤดูฝน จะไม่ระบาด เมื่อพบควรกำจัดโดย

ก. บำรุงพืชให้แข็งแรง

ข. ใช้สารเคมีที่เหมาะสม เช่น เมทนีโพล วายเดท พอสซ์ ดูน็อกซ์ หรือ ไตกุไรออน อย่างใดอย่างหนึ่งตามอัตราที่กำหนด ฉีดพ่นในระยะแรกตั้งแต่ 1-1.5 เดือน ควรพ่น ทุกๆ 3-4 วัน ทั้งนี้เพราะการเจริญเติบโตในช่วงนี้เป็นไปอย่างรวดเร็วมาก จำเป็นต้องพ่นเมื่อมี การระบาด

ค. เพื่อเป็นการป้องกันในระยะแตงโม เริ่มงอก ควรใส่สารฆ่าแมลงชนิด เมล็ดทางดิน เช่น คาร์โบฟูราน อัตรา 5 กรัมต่อหลุม ใช้รองกันหลุมเวลาหยอดเมล็ดหรือย้าย กล้าปลูกป้องกันเพลี้ยไฟและแมลงปากดูดอื่นๆ ได้ประมาณ 15-20 วัน จากนั้นต้องใช้วิธีฉีดพ่น ทางใบตามที่ได้แนะนำไว้แล้วเป็นระยะๆ

ง. เนื่องจากมะระเป็นพืชที่สามารถต้านทานเพลี้ยไฟได้ จึงให้ปลูกมะระจีน เป็นพืชกันชนล้อมรอบแปลงปลูกแตงโมสัก 2 ชั้น ในช่วงที่มะระขึ้นค้างจะช่วยปะทะการระบาดของ เพลี้ยไฟ

2.2 เต่าแตง (Cucurbit Leaf Eating Beetle)¹⁸

ชื่อวิทยาศาสตร์ Aulacophola frontalis ชนิดสีดำ และ

Aulacophola similis ชนิดสีแดง อยู่ในวงศ์ Chrysomelidae เป็นแมลงปีกแข็งชนิดหนึ่งที่ ชอบกัดกินใบแตงขณะยังอ่อนอยู่ ลักษณะตัวยาวประมาณ 1 เซนติเมตร ปีกสีเหลืองปนส้มและ สีน้ำตาลเกือบดำ ปีกคู่แรกแข็งเป็นมัน เคลื่อนไหวช้า ตัวอ่อนเป็นหนอนสีขาว ตัวยาว อาศัยอยู่ใน โคนดิน อาจเป็นอันตรายต่อรากแตงโมในระยะต้นอ่อน

สีพจกร ตัวเต่าวางไข่ลักษณะเดี่ยวๆ หรือเป็นกลุ่มเล็กๆ ในดินใกล้ โคนต้นแตง อายุประมาณ 8-15 วัน หนอนตัวอ่อนมีสีเหลืองซีด และจะค่อยๆ เป็นสีเหลืองส้ม อายุ ตัวอ่อนประมาณ 18-35 วัน เมื่อโตเต็มที่เข้าดักแด้ในดิน อายุดักแด้ประมาณ 4-14 วัน ตัวแก่ชนิด สีแดง มีอายุถึง 100 วันหรือมากกว่า

ลักษณะการทำลาย กัดกินใบแตงขาดเป็นวงๆ โดยที่ต้นแตงที่ เริ่มงอกยังมี ใบน้อย จึงทำให้ชะงักการทอดยอด นอกจากนี้ยังเป็นพาหะนำเชื้อโรคเหาเหี่ยวที่เกิดจากเชื้อ แบคทีเรียมาสู่แตงโม

¹⁸ ธีวัช ลวะเปารยะ, "การปลูกแตงโม," วารสารพืชสวน 13, 1 : 13-14.

การป้องกันกำจัด ทำได้โดยจับทำลายด้วยมือ โดยหมั่นตรวจดูในเวลาเช้า ขณะที่แดดยังไม่จัดนัก หรือกำจัดโดยฉีดพ่นด้วยสารเคมีชนิดดูดซึมและถูกตัวตายในกลุ่มของคาร์บาริล ชื่อการค้าเช่น เซฟวิน 85 ฉีดพ่นทุก 5-7 วัน ตั้งแต่แต่งเริ่มงอกจนแต่งเริ่มทอดยอด หรืออาจเป็นกลุ่มคาร์โบซิลฟาน ชื่อการค้าเช่น พอสซ์ เป็นต้น

2.3 แมลงวันแตง (Melon Fly)

ชื่อวิทยาศาสตร์ Dacus curcubitae Coq

ลักษณะ ตัวเต็มวัยขนาดยาวประมาณ 1.2-1.3 เซนติเมตร ขอบปีกสีดำ ตัวหนอนเมื่อโตเต็มที่มีสีเหลืองอ่อน ขนาดยาวประมาณ 10-12 มิลลิเมตร เคลื่อนโดยการดีดตัวออกไป

ลักษณะการทำลาย ตัวหนอนจะกัดกินอยู่ภายในผล ทำให้ผลเน่าเสียหาย ดังภาพที่ 2-15

การป้องกันกำจัด ทำได้โดยเก็บผลที่ถูกทำลายเผาไฟเสีย และใช้โปรตีนไฮโดรไลเซตกับมาลาไซออน 0.03 เปอร์เซ็นต์ วางล่อให้แมลงวันมากิน

ภาพที่ 2-15 หนอนแมลงวันไซและกัดกินอยู่ภายในผลแตงอ่อน

2.4 แมลงวันผลไม้หรือแมลงวันทอง (Oriental Fruit Fly)¹⁹

ชื่อวิทยาศาสตร์ Dacus dorsalis Hend

ลักษณะตัวแก่ของแมลงวันผลไม้มีขนาดของปีกเมื่อกางออกจะโตประมาณ 8 มิลลิเมตร ถึง 1 เซนติเมตร ปีกคู่หน้าและคู่หลังใสเป็นสีทอง ลำตัวสีทอง ตัวเมียเมื่อผสมพันธุ์แล้วจะวางไข่ทันที ลักษณะไข่เป็นรูปยาวรีสีขาว ฝังเข้าไปในผลไม้ ระยะไข่ 24-36 ชั่วโมง เมื่อไข่ฟักออกเป็นตัวหนอนแล้ว ตัวหนอนจะไชซอนกินเข้าไปในผล ระยะหนอน 5-9 วัน เมื่อหนอนโตเต็มที่ก็จะเข้าตักแต่ในดิน ระยะตักแต่ 5-9 วัน ก็จะออกมาเป็นตัวแก่ ซึ่งมีระยะ 1-2 เดือน ตัวเมียตัวหนึ่งสามารถวางไข่ได้ 100-574 ฟอง

ลักษณะการทำลาย แมลงชนิดนี้พบระบาดตลอดปี เพราะบ้านเรามีผลไม้ตลอดปีและระบาดทั่วทุกส่วนของประเทศ โดยตัวเมียจะวางไข่เข้าไปในผลไม้ ปริมาณวางไข่ครั้งหนึ่งๆ ประมาณ 5-10 ฟอง หลังจากนั้น 2 วัน ไข่จะฟักเป็นตัวหนอนไชซอนกินเนื้อผลไม้ลึกลงไปหาใจกลางเรื่อยๆ พร้อมกับเจริญเติบโตขึ้นตามลำดับ จนทำให้ผลแตงโมเน่าเสีย

การป้องกันกำจัด

2.4.1 ผลที่ถูกทำลายควรเก็บฝังดินลึกไม่ต่ำกว่า 2 ฟุตหรือเผาไฟทำลาย

2.4.2 ไถดินให้ลักษณะเตรียมดิน จะช่วยทำลายตักแต่ในดิน

2.4.3 ใช้สารเคมีล่อแมลง เช่น เมธิล-ยูจินอล ผสมกับยาฆ่าแมลง

ประเภทถูกตัวตายหรือกินตาย เช่น มาลาไซออน ใส่ไว้ในภาชนะวางไว้เป็นจุดๆ เมื่อแมลงวันตัวผู้บินเข้ามาเลียถูกจะตาย เป็นการลดจำนวนประชากร เนื่องจากแมลงวันตัวเมียไม่สามารถแพร่พันธุ์ได้

2.4.4 ใช้ต้นเดหลีใบกล้วย ซึ่งเมื่อดอกบานจะมีกลิ่นล่อแมลงวันทอง-ตัวผู้เข้ามาเกาะ จึงฉีดพ่นด้วยยาฆ่าแมลงทำลาย

2.5 เพลี้ยอ่อนแดง²⁰

ชื่อวิทยาศาสตร์ Aphis gossypii Glov.

ลักษณะตัวอ่อนของเพลี้ยชนิดนี้มีลักษณะคล้ายตัวเต็มวัย เพียงแต่ตัววัยบางส่วนยังไม่เจริญเหมือนตัวเต็มวัย เพลี้ยอ่อนชนิดนี้ออกลูกเป็นตัว ตัวอ่อนที่ออกจากท้องใหม่ๆ ลำตัวมีขนาดเล็กมาก คล้ายรูปไข่ มีสีน้ำตาลอ่อน หนย่นดำรวมสีดำ หนวดและขาสีเหลืองอ่อน ปากยื่น

¹⁹ บรรจง นวลพลับ, บรรณาธิการ, แตงโม, หน้า 47-48.

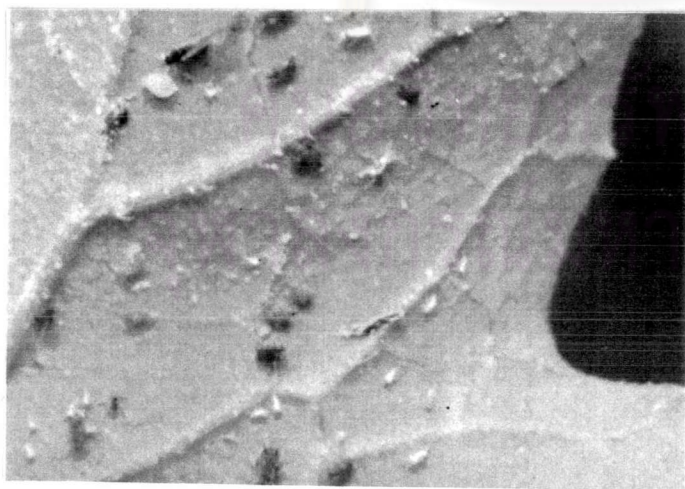
²⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 45-46.

ยาวไปได้ส่วนนอก เมื่อตัวอ่อนอายุมากขึ้นบริเวณหัวจะมีสีเขียวอ่อน ขาทั้งสามคู่มีสีเขียวซีมา ระยะ
เวลาเป็นตัวอ่อน 6 วัน โดยลอกคราบ 4 ครั้ง

ตัวแก่ของเพลี้ยอ่อนทำลายแดง สามารถขยายพันธุ์ได้อย่างรวดเร็ว ตัว
เต็มวัยมีทั้งพวกมีปีกและไม่มีปีก มีสีส้มแตกต่างกันออกไปตามสีของพืชอาหาร มีสีตั้งแต่เหลือง น้ำ
ตาล ชมพู เขียวซีมา หรือสีเข้มเกือบดำ ระยะตัวเต็มวัย 5-41 วัน ตลอดชีวิตตัวเต็มวัยตัวหนึ่งๆ
ออกลูกได้ 14-450 ตัว

ลักษณะการทำลาย ตัวอ่อนและตัวเต็มวัยชอบดูดกินน้ำเลี้ยงตามใต้ใบยอด-
อ่อน ช่อดอก และส่วนต่างๆ ของพืชตระกูลแตง ดังภาพที่ 2-16 บริเวณส่วนของพืชที่ถูกแมลง
ชนิดนี้เข้าทำลายจะค่อยๆ มีสีเหลืองจนในที่สุดจะมีสีเหลืองซีดและตาย การเจริญเติบโตของพืช
หยุดชะงัก ผลผลิตลดลง นอกจากนี้ยังพบว่าส่วนของพืชที่ถูกแมลงชนิดนี้ทำลายอาจมีราดำเกิดขึ้น
และเมื่อราดำระบาดมากๆ ปกคลุมส่วนยอดและใบอ่อนทำให้กระบวนการสังเคราะห์แสงของพืช
ดำเนินไปได้ยาก มีผลให้การเจริญเติบโตของพืชไม่เป็นไปตามปกติ

การป้องกันกำจัด เนื่องจากเพลี้ยอ่อนมักทำลายแดงในระยะต้นอ่อน ดังนั้น
ควรทำการป้องกันกำจัดแต่เนิ่นๆ อาจใช้สารฆ่าแมลงจำพวกดูดซึมชนิดเม็ด เช่น คาร์โบซัลฟาน
หรือการดำเช่น พอสซ์ อัตราส่วนตามกำหนดคลุกกับดินในหลุมก่อนปลูก หากเป็นในระยะที่แดงไม่มี

ภาพที่ 2-16 เพลี้ยอ่อนระบาดดูดกินน้ำเลี้ยงบริเวณใบ

เถาโต พบเปลือยอ่อนระบอบมาก ควรฉีดพ่นด้วยสารเคมีกลุ่มเมธาไมโดฟอส หรือโมโนโครโทฟอส อย่างใดอย่างหนึ่ง พ่นเป็นครั้งคราว และควรรดพ่นอย่างน้อย 14 วัน ก่อนเก็บผล

2.6 มวมแดง²¹

ชื่อวิทยาศาสตร์ Leptoglossus membranaceus. Fabr.

พบว่าชอบวางไข่เรียงเป็นแถวยาวตามยอดอ่อน ลำต้น ตามแขนงของพืช สกุลแตงและพบมากที่สุดตามมือเกาะของพืชที่แมลงชนิดนี้เกาะอาศัยหรือทำลาย ลักษณะของไข่ เป็นรูปทรงกระบอกยาว เมื่อวางไข่ใหม่ๆ จะมีสีเหลืองอ่อน ต่อมาจะค่อยๆ เปลี่ยนเป็นสีเหลือง และน้ำตาลในที่สุด ขนาดของไข่มีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 2 มิลลิเมตร ระยะฟักตัว 4-10 วัน

ตัวอ่อนหลังจากออกจากไข่ใหม่ๆ มีขนาดเล็ก ขนาดกว้างประมาณ 1 มิลลิเมตร ยาวประมาณ 2 มิลลิเมตร รูปร่างลักษณะทั่วไปคล้ายตัวเต็มวัย อวัยวะบางส่วนยังไม่เจริญดี หัวและท้องมีสีแดงเข้ม ออกและขาสีดำ มีหนามสีเดียวกันกระจายอยู่ทั่วตัว ระยะการเป็นตัวอ่อน ประมาณ 28-30 วัน มีการลอกคราบ 5 ครั้งก่อนเป็นตัวเต็มวัย

ตัวเต็มวัยมีลำตัวสีดำ ความยาวของลำตัว 19-22 มิลลิเมตร ส่วนกว้างที่สุดของลำหลังอก ปล้องแรกกว้างประมาณ 7 มิลลิเมตร มีหัวยาว เหนวด 4 ปล้อง บริเวณปลาย เหนวดจะมีสีส้ม ตัวเต็มวัยมีชีวิตอยู่ได้ 45-65 วัน เพศเมียตัวหนึ่งๆ สามารถวางไข่ได้จำนวน 10-100 ฟอง

ลักษณะการทำลาย ตัวเต็มวัยและตัวอ่อนของแมลงมวมแดงชอบดูดกินน้ำเลี้ยงจากยอดอ่อน ใบ ลำต้น และผลของพืชตระกูลแตง ทำให้พืชมีอาการเหี่ยว และใบจะเปลี่ยนเป็นสีเหลืองภายในช่วงเวลา 2-3 วัน ต่อมาเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลแห้งและตายไปในที่สุด ในกรณี ที่ลำต้นถูกมวมแดงดูดกินน้ำเลี้ยงมากๆ จะเกิดอาการอย่างเดียวกัน และทำให้พืชตายทั้งเถา ส่วน ผลที่ถูกทำลายจะมีอาการเหี่ยวยุบ ผลอ่อนจะนิ่ม ไม่มีเมล็ด ชะงักการเจริญเติบโต มีรอยแผลเป็นอยู่ทั่วไป ทำให้ผลไม่สวยงาม

การป้องกันกำจัด ฉีดพ่นด้วยสารเคมีประเภทโมโนโครโทฟอส มีชื่อการค้า เช่น ไซครอน หรือทวินโดรฟอส ในอัตรา 20-30 ซีซี. พ่นเป็นครั้งคราว เมื่อพบหนอนระบอบ หรือทูกๆ 7-10 วัน และควรรดพ่นสาร 7 วัน ก่อนเก็บผล

²¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 48-49.

ประโยชน์ของแตงโม²²

เนื้อแตงโมมีรสหวาน มีคุณสมบัติเย็น แตงโมจึงสามารถบรรเทาแก้อาการกระหายน้ำ แก้อาการเจ็บคอ แก้อิหรุสรา แก้อิบาดและขับปัสสาวะ เมล็ดแตงโมไม่มีรสหวาน มีคุณสมบัติเป็นกลาง (ไม่ร้อนไม่เย็นในทัศนะของชาวจีน) แตงโมมีประโยชน์ ดังนี้

1. ถ้ามีอาการเป็นไข้ คอแห้ง เหงื่อออกมาก ร้อนใน ให้ต้มน้ำแตงโมต่างน้ำจะทำให้อาการดังกล่าวลดน้อยลงหรือหายไป
2. เป็นแผลในปาก ให้ใช้น้ำแตงโมอมบ่อยๆ หรือใช้เปลือกแตงโมผึ่งไฟหรือตากให้แห้ง บดเป็นผงแล้วทาบริเวณที่เป็น
3. ในฤดูร้อนอากาศร้อน หลังจากกินแตงโมแล้วอย่าทิ้งเปลือก ให้ชูดเอาส่วนที่เป็นเนื้อขาวทั้ง นำเปลือกไปต้มให้เดือดแล้วเติมน้ำตาลทรายลงไปพอหวาน ต้มแทนน้ำจะทำให้ชุ่มคอ ช่วยป้องกันและลดอาการคอแห้ง เจ็บคอ (ทอมซิลอักเสบ) แก้อาการกระหายน้ำ และช่วยขับปัสสาวะด้วย
4. ไตอักเสบเรื้อรัง ใช้แตงโมทั้งลูกล้างให้สะอาดแล้วหั่นเป็นชิ้นๆ เคี้ยวจนขึ้นแล้วเติมน้ำตาลหรือน้ำเชื่อมลงไป (เป็นยาน้ำเชื่อม) กินวันละครั้ง ครั้งละ 1-2 ช้อนโต๊ะ หรือจะกินเนื้อแตงโมเป็นประจําก็ได้ในปริมาณที่เหมาะสมกับร่างกายพอดี

จากผลการศึกษาถึงคุณค่าทางอาหารของแตงโมดังตารางที่ 2.7 พบว่าแตงโมมีน้ำตาลพวกเกลือแร่ต่างๆ (ส่วนมากเป็นเกลือของแคลเซียม) และเอนไซม์ซึ่งสามารถรักษาโรคไตอักเสบและลดความดันโลหิตได้ ทั้งนี้เพราะปริมาณของน้ำตาลและเกลือแร่ที่พอเหมาะจะสามารถขับปัสสาวะและลดการอักเสบของไตลงได้ นอกจากนี้เอนไซม์ในแตงโมยังสามารถเปลี่ยนโปรตีนซึ่งไม่ละลาย (insoluble protein) ให้เป็นโปรตีนที่ละลายได้ (soluble protein) เป็นการเพิ่มอาหารให้กับผู้ป่วยด้วย และกลัยโคไซด์ (glycoside) ในแตงโมยังสามารถลดความดันของโลหิตได้อีกด้วย

5. เบาหวาน ใช้เปลือกแตงโมและเปลือกฝักเขียว อย่างละ 30 กรัม ต้มน้ำดื่มวันละ 3 ครั้ง

²² วิจิต วัฒนาวินูล, "ราชาผลไม้ในฤดูร้อนแตงโม," หมอชาวบ้าน 5 (เมษายน 2527) : 55-56.

6. แก่ฤทธิสุรา ให้กินเนื้อแดงโมสด 1.5-1 กก. หรือจะใช้เปลือกแดงโม 60 กรัม (สด 120 กรัม) ตมน้ำต้มวันละ 3 ครั้ง
7. ท้องผูกในสตรีมีครรภ์ ใช้เมล็ดแดงโม 15 กรัม ต้มให้เหลกละเอียด เติมน้ำผึ้ง 15 กรัม และน้ำพอประมาณ ตุ่นนานครึ่งชั่วโมง กินวันละครั้ง 3 วันติดต่อกัน
8. ประจำเดือนมาผิดปกติ ใช้เมล็ดแดงโมตากแห้ง (หรืออบแห้ง) แล้วบดเป็นผง ชงน้ำกินวันละสองครั้ง เข้า-เย็น

ตารางที่ 2.7 แสดงคุณค่าทางอาหารของแดงโมจากส่วนที่รับประทานได้ 100 กรัม

คุณค่าทางอาหาร	ปริมาณ
คาร์โบไฮเดรต	7.2 กรัม
ไขมัน	0.2 กรัม
โปรตีน	0.1 กรัม
แคลเซียม	0.8 มิลลิกรัม
ฟอสฟอรัส	7 มิลลิกรัม
โปแตสเซียม	82 มิลลิกรัม
วิตามิน เอ	170 ไอ.ยู.
วิตามิน ซี	6 มิลลิกรัม
ไทอามิน	0.02 มิลลิกรัม
ริโบฟลาวิน	0.03 มิลลิกรัม
ไนอาซิน	0.02 มิลลิกรัม
น้ำ	92.30 มิลลิกรัม
พลังงาน	28 แคลอรี

ที่มา : ตำรายาคัด สัมพันธ์, "แดงโม," ชุมนุมทางเกษตร (มีนาคม 2521) : 114.

การตลาดของแตงโม

แตงโม เป็นพืชที่ปลูกกันได้ทั่วประเทศ ไทย จึงมักเห็นมีแตงโมขายอยู่โดยทั่วไป ช่วงเวลาที่แตงโมออกสู่ท้องตลาดมากที่สุดคือช่วงปลายเดือนพฤศจิกายนถึงกลางเดือนธันวาคมของทุกปี โดยแตงโมจากแหล่งปลูกในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะเริ่มทยอยออกสู่ตลาดตั้งแต่ประมาณกลางเดือนตุลาคมเป็นต้นไป กระทั่งถึงเดือนกุมภาพันธ์จะเป็นช่วงที่แตงโมที่ปลูกตามฤดูกาลออกสู่ท้องตลาด หลังจากนั้นเป็นแตงนอกฤดูกาลหรือแตงนาซึ่งเป็นแตงที่เกษตรกรปลูกหลังเก็บเกี่ยวข้าวในนาแล้ว และเริ่มเก็บเกี่ยวออกสู่ท้องตลาดประมาณต้นเดือนกุมภาพันธ์ถึงประมาณเดือนมีนาคม

จากการสัมภาษณ์ปรากฏว่า แตงโมที่แก่จัดและพร้อมที่จะขายได้ จะมีพ่อค้าจากแหล่งต่างๆ มาติดต่อซื้อขาย ซึ่งลักษณะของหน่วยการขายผลผลิตแตงโมจะมีหลายลักษณะสามารถแบ่งได้เป็น 4 ประเภทคือ

1. ขายตามน้ำหนัก แตงโมที่ปลูกในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นแตงโมที่ออกสู่ตลาดก่อนแหล่งปลูกอื่นๆ เกษตรกรจึงสามารถขายแตงโมโดยแบ่งเป็นเกรดได้ ซึ่งราคาจะขึ้นอยู่กับขนาดของแตงโม ดังนี้

- เกรดหนึ่ง ส่วนใหญ่มีน้ำหนักตั้งแต่ 3.5 กิโลกรัมขึ้นไป จัดเป็นขนาดใหญ่
- เกรดสอง เป็นแตงโมที่มีตำหนิเล็กน้อย หรือมีขนาดตั้งแต่ 3-3.5 กิโลกรัม จัดเป็นขนาดกลาง
- เกรดสาม แตงโมที่อยู่ในเกรดนี้จะมีน้ำหนักต่ำกว่า 3 กิโลกรัม จัดเป็นแตงขนาดเล็ก

2. ขายเป็นตันรถ โดยใช้รถบรรทุกเป็นมาตราตวง ขนาดของผลที่ให้เป็นมาตรฐานมีน้ำหนักประมาณ 3 กิโลกรัม ขนาดของรถที่ใช้ตวงปกติเป็นรถขนาด 10 ล้อ ซึ่งเป็นผลแตงขนาดใหญ่จะบรรจุได้ประมาณ 2,500 ผลต่อคัน ถ้าเป็นแตงขนาดกลางจะบรรจุได้ประมาณ 3,000 ผลต่อคัน ซึ่งประมาณผลแตงโมต่อ 1 คันรถสิบล้อดังกล่าวจะใช้พื้นที่ปลูกประมาณ 2-3 ไร่ แต่ส่วนใหญ่พ่อค้าที่มารับซื้อจะใช้รถบรรทุกขนาด 6 ล้อ หรือ 4 ล้อ ซึ่งถ้าเป็นผลขนาดใหญ่จะบรรจุได้ประมาณ 800 ผล และผลขนาดเล็กจะได้ประมาณ 1,200 ผลต่อคัน ดังภาพที่ 2-17 สำหรับราคาขึ้นกับการตกลงกันระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย โดยคำนึงถึงราคาตลาดและคุณภาพของแตงโมด้วย

3. ขายเหมาเป็นไร่ เป็นวิธีการขายให้พ่อค้าที่มารับซื้อถึงไร่ โดยพ่อค้าจะเข้าไปที่ไร่ของเกษตรกรในช่วงที่แตงโมกำลังติดผลและสังเกตการดูแลรักษาของเกษตรกร แล้วจึงประเมินผลผลิตและตกลงราคาซื้อขาย เมื่อตกลงราคากันแล้วพ่อค้าก็จะจ่ายเงินมัดจำเอาไว้ส่วนหนึ่ง โดย

ไม่มีการทำสัญญาซื้อขายแต่อย่างใด เนื่องจากเป็นพ่อค้าที่มีความคุ้นเคยในการติดต่อกับเกษตรกร เป็นอย่างดี จากนั้นเกษตรกรจะมีหน้าที่ดูแลรักษาต้นแตงโมต่อไป และเมื่อถึงเวลาเก็บเกี่ยวพ่อค้า จะกำหนดวันและจัดการในเรื่องการเก็บเกี่ยวและขนส่งเอง โดยวิธีการนี้ หากราคาแตงโมในท้องตลาดไม่ดี พ่อค้าอาจมาต่อรองราคาซื้อขายแตงโมกับเกษตรกรอีกครั้งหนึ่ง เพื่อจะได้ราคาที่ลดลงอีก

4. ขายเป็นจำนวนผล หรือนับจำนวนผลขาย โดยขายปลีกและขายส่ง เป็นจำนวน ร้อยละ ซึ่งอาจขายโดยคละทุกขนาดของแตงโม หรือขายเป็นร้อยละโดยแบ่งตามขนาดของแตงโม เป็นเกณฑ์

การตัดคุณภาพของแตงโม ส่วนใหญ่จะใช้วิธีตัดฟังเสียงก็สามารถแยกคุณภาพออกได้ ซึ่ง ก่อนที่แตงโมทุกผลจะถูกนำมารรทุกชั้นรถจะถูกคัดเลือกแยกคุณภาพก่อนเสมอ ส่วนแตงโมที่เหลืองหรือ มีคุณภาพไม่ถึงตามที่ต้องการจะถูกตัดออก และนำไปจำหน่ายในตลาดท้องถิ่นหรือวางขายไว้ใกล้ เคียงกับพื้นที่ปลูก นอกจากนี้ การตรวจเช็คคุณภาพอาจใช้วิธีสัมผัสตัวอย่างผ่าแตงโมตรวจสอบคุณภาพ โดยตรง

ในการขนส่งแตงโมไปในระยะทางไกลๆ ซึ่งอาจเป็นต่างจังหวัดหรือตลาดในกรุงเทพมหานคร พ่อค้าจะคัดเลือกคุณภาพของผลแตงโมโดยดูจากลักษณะภายนอกผลซึ่งนิยมผลแตงโมที่มีผิว สีเขียวเข้มออกดำ ผิวเรียบไม่เป็นหลุม มีเปลือกบางเนื้อแน่น เนื้อสีแดงจัด รสหวาน ใส้ไม่ลึ้ม (แก่เกินไป) โดยเฉพาะอย่างยิ่งขนาดของผล ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้มีน้ำหนักมาก และเป็นที่ต้องการ ของตลาดมาก

สำหรับประเภทของพ่อค้าที่มาซื้อแตงโมที่ไร่ของเกษตรกรโดยตรงนั้น จะเป็นกลุ่มของ พ่อค้าแม่ค้าทั้งภายในท้องถิ่นและต่างจังหวัด รวมทั้งพ่อค้าแม่ค้าจากกรุงเทพฯ

1. พ่อค้าแม่ค้าภายในท้องถิ่น เป็นพ่อค้าแม่ค้าที่อาศัยอยู่ในบริเวณแหล่งปลูกแตงโม การซื้อขายของพ่อค้าแม่ค้าเหล่านี้โดยมากจะเหมาเป็นไร่ โดยจะทำการเก็บเกี่ยวและขนส่งไปยัง ตลาดเพื่อขายให้แก่พ่อค้าแม่ค้ารายย่อยเอง

2. พ่อค้าแม่ค้าจากต่างจังหวัด เป็นพ่อค้าแม่ค้าผู้ขายผลไม้จากเขตจังหวัดต่างๆ ที่อยู่ ห่างไกลออกไปหรือจังหวัดใกล้เคียง พ่อค้าแม่ค้าเหล่านี้มักซื้อโดยเหมาเป็นคันรถหรือเหมาเป็น จำนวนผลจากเกษตรกรโดยตรง หรือจากพ่อค้าท้องถิ่นอีกต่อหนึ่ง แล้วนำไปขายยังเขตจังหวัดอื่นๆ อีกต่อหนึ่ง พ่อค้าแม่ค้าเหล่านี้จะมาจากแทบทุกจังหวัดหรือทุกภาคและนำรถไปซื้อแตงโมเอง เช่น จากทางภาคใต้มักนำรถบรรทุกขนาด 10 ล้อ มาบรรทุกแตงโมไปขายอีกทอดหนึ่ง เป็นต้น

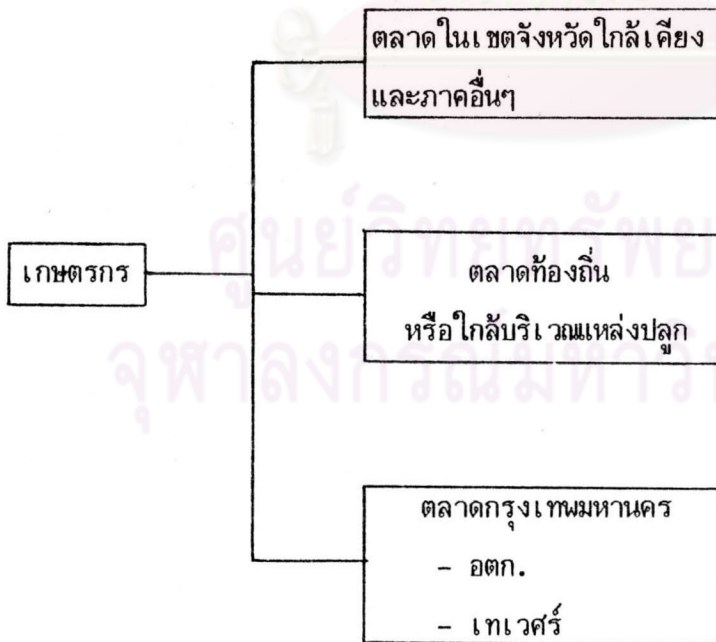
3. พ่อค้าแม่ค้าจากกรุงเทพฯ ส่วนใหญ่เป็นพ่อค้าแม่ค้าที่มีแผงขายผลไม้ประจำอยู่ในตลาดกรุงเทพฯ ลักษณะการซื้อขายของพ่อค้าแม่ค้าประเภทนี้จะซื้อแตงโมจากเกษตรกรผู้ปลูกเป็นประจำ โดยที่พ่อค้าอาจให้สินเชื่อนี้ในรูปของปุ๋ย ยาป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ซึ่งจะหักออกเวลาซื้อการปลูกและการดูแลรักษาขึ้นกับเกษตรกรเองทั้งหมด เมื่อถึงเวลาเก็บเกี่ยว พ่อค้าแม่ค้าเหล่านี้จะนำรถบรรทุกจากกรุงเทพฯ มาบรรทุกแตงโมไปสู่ตลาดกรุงเทพฯ ซึ่งราคาขายขึ้นกับราคาในท้องตลาดขณะนั้น ยังมีเกษตรกรบางท้องที่ที่ขายแตงโมให้พ่อค้าแม่ค้าจากกรุงเทพฯ โดยวิธีขายเหมาเป็นไร่ โดยพ่อค้าแม่ค้าเหล่านี้จะเข้าไปในไร่แตงโมตอนต้นฤดูการและช่วงที่ติดผล แล้วประเมินผลผลิตและตกลงราคาซื้อขาย พร้อมกับวางเงินมัดจำเอาไว้ส่วนหนึ่ง เมื่อแตงโมสุกและพร้อมที่จะตัดได้ พ่อค้าแม่ค้าเหล่านี้จะเก็บเกี่ยวเองและขนส่งโดยรถบรรทุกไปยังตลาดกรุงเทพฯ นอกจากนี้ยังมีพ่อค้าแม่ค้าจากกรุงเทพฯ บางกลุ่มที่มารับซื้อแตงโม โดยการซื้อเหมาเป็นจำนวนผลหรือเป็นคันรถ แล้วนำแตงโมนามาขายส่งหรือขายต่อให้พ่อค้าจากต่างจังหวัดหรือพ่อค้าขายปลีกมารับซื้อ ไปอีกทอดหนึ่ง

วิถีทางการตลาดของแตงโมแสดง ได้ดังภาพ 2-18

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 2-17 พ่อค้า นำรถบรรทุกสี่ล้อมารับซื้อแตงโมใกล้แหล่งปลูก

ภาพที่ 2-18 วิธีทางการตลาดของแตงโม